

Opinnäytetyö (AMK)
Sosiaali-alan koulutusohjelma
Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö
2015

Nina Rissanen-Kyntäjä

AVOIN PÄIVÄKOTI VANHEMMUUDEN TUKIJANA

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelman | Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö

2015 | 44+ 5

Ohjaaja Johanna Gadd

Nina Rissanen-Kyntäjä

AVOIN PÄIVÄKOTI VANHEMMUUDEN TUKIJANA

Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää tukeeko avoin päiväkotitoiminta vanhemmuutta, lasten kasvatusta ja perheen hyvinvointi vanhempien näkökulmasta. Lisäksi tutkimus tuotti tietoa toiminnan kehittämiseksi perheiden toiveiden ja odotusten pohjalta.

Uuden toimintamuodon aloittaminen työyhteisössäni tarjosi tilaisuuden tutkia toiminnan tarvetta ja vaikuttavuutta vanhemmuuteen ja perheen hyvinvointiin sekä niiden tukemiseen avoimessa päiväkodissa. Avoimen päiväkotitoiminnan kehittämiseksi asiakaslähtöiseksi tarvitaan palautetta toiminnasta ja tietoa asiakkaiden kokemuksista.

Tutkimukseni toteutin suuntaavien opintojen työelämäharjoittelun aikana keväällä 2015 Haritun avoimessa päiväkodissa. Tutkimukseni oli kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tutkimusmenetelmänä käytin teemahaastattelua, joita tein kuusi. Haastatteluaineiston analysointiin käytin sisällönanalyysejä.

Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että avoin päiväkotitoiminta tukee vanhemmuutta ja lasten kasvatusta sekä perheen hyvinvointia. Toiminta lisää vanhempien jaksamista ja tukee vuorovaikutusta lapsen ja vanhemman välillä. Toiminnan tunnettavuutta tulisi parantaa avointen varhaiskasvatuspalvelujen käsitteiden määrittelyllä valtakunnallisesti ja paikallisesti sekä avoimella tiedottamisella.

ASIASANAT:

Avoin päiväkoti, varhaiskasvatus, lapsiperheen hyvinvointi, vanhemmuus, vanhemmuuden tukeminen

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree program in Social Services | Child-, youth- and family work

2015 | 44+ 5

Instructor Johanna Gadd

Nina Rissanen-Kyntäjä

OPEN DAY CARE IN SUPPORTING PARENTING

The objective of this study was to find out whether open day care supports parenting, rearing and family well-being of the parents' perspective. In addition, it produced the data for the development of family wishes and expectations.

The new activity to start my workplace provided an opportunity to examine the need for action and the effectiveness of parenting and family well-being as well as their support for the open day care. Open day care is needed to develop a customer-feedback activities and information about customer experiences.

The research was carried out through the course of my professional life during the training in the spring of 2015 in an open day care center. The study was qualitative and the research method in this study was interviews. I did six interviews. The data were analyzed using content analysis.

The result of the study was that the open day care supports parenting, upbringing of children and family well-being. Open day care improves parental coping and supports the interaction between the child and the parent. The results indicate that awareness of open day care should be improved by defining the concepts nationally and locally, and by openly informing about it.

KEYWORDS:

Open day care, early childhood education, the welfare of families with children, parenthood, parenting support

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 VANHEMMUUS JA LAPSIPERHEEN HYVINVOINTI	7
2.1 Vanhemmuuteen kasvaminen	7
2.2 Riittävän hyvä vanhemmuus	8
2.3 Perheen muodostuminen	10
2.4 Toimiva ja hyvinvoiva lapsiperhe	11
2.5 Perheen hyvinvointia kuormittavia tekijöitä	12
3 AVOIN VARHAISKASVATUSTOIMINTA	14
3.1 Avoin varhaiskasvatus varhaiskasvatuspalveluna	14
3.2 Avoin päiväkotitoiminta	16
3.3 Turun kaupungin avoin varhaiskasvatus	17
3.4 Turun kaupungin avoin päiväkotitoiminta	18
3.5 Vanhemmuuden ja perheen tukeminen varhaiskasvatuksessa	19
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	22
4.1 Tutkimuksen idea ja tausta	22
4.2 Avoin päiväkoti toimintaympäristönä	23
4.3 Tutkimustavoitteet ja tehtävät	24
4.4 Tutkimusmenetelmät	25
4.5 Aineiston keruu, käsittely ja analysointi	27
5 TUTKIMUSTULOSTEN YHTEENVETO JA POHDINTA	31
5.1 Tutkimuksen keskeiset tulokset	31
5.2 Yhteenveto	35
5.3 Tutkimuksen luotettavuus	38
5.4 Pohdinta	39
LÄHTEET	42

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuslupa päätös.

- Liite 2. Tutkimustiedote.
- Liite 3. Teemahaastattelun runko.
- Liite 4. Tutkimuksen aikataulu.

1 JOHDANTO

Uuden toimintamuodon aloittaminen työyhteisössäni tarjosi tilaisuuden tutkia toiminnan tarvetta ja vaikuttavuutta vanhemmuuteen ja perheen hyvinvointiin sekä niiden tukemiseen avoimessa päiväkodissa. Toiminnan kehittämiseksi asiakaslähtöiseksi tarvitaan palautetta toiminnasta ja tietoa asiakkaiden kokemuksista. Varhaiskasvatuksessa vanhemmuuden tukemisen ja perheen hyvinvoinnin painopisteet nousevat yhteiskunnallisista muutoksista ja keskustelusta yhteiskunnan velvollisuuksista (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002,13).

Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää tukeeko avoin päiväkotitoiminta vanhemmuutta, lasten kasvatusta ja perheen hyvinvointia vanhempien näkökulmasta, tuoden heidän kokemuksensa esiin. Lisäksi tutkimus tuotti tietoa toiminnan kehittämiseksi perheiden toiveiden ja odotusten pohjalta.

Tutkimukseni toteutin suuntaavien opintojen työelämäharjoittelun aikana keväällä 2015 Turun kaupungin varhaiskasvatuksen Haritun avoimessa päiväkodissa. Tutkimukseni oli kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tutkimusmenetelmänä käytin teemahaastattelua, joka koostui viidestä eri teemasta. Haastatteluaineiston analysoinnissa käytin sisällönanalyysia.

Tutkimusraporttini teoriaosuudessa käsittelen vanhemmuutta ja perheen hyvinvointi sekä niitä uhkaavia tekijöitä. Lisäksi esittelen avointa varhaiskasvatusta osana varhaiskasvatuspalveluja sekä varhaiskasvatuksen mahdollisuuksia tukea lasten kasvatusta ja vanhemmuutta. Toisessa osuudessa kerron tutkimuksen toteutuksesta, aineiston keruusta ja sen analysoinnista sekä tutkimuksen luotettavuudesta. Kolmasosa koostuu keskeisten tutkimustulosten esittelystä ja yhteenvedosta. Raporttini päätän pohdinta osuuteen.

2 VANHEMMUUS JA LAPSIPERHEEN HYVINVOINTI

2.1 Vanhemmuuteen kasvaminen

Vanhemmuudessa on jotain universaalia ja yleistä, jolla on kuitenkin monia kulttuurisia ja yksilöllisiä merkityksiä (Schmitt 2013). Sosiaaliset ja kulttuuriset arvostukset ja kuvat ovat usein voimakkaita ja vanhemmuutta ohjaavia. Kuitenkin vanhemmuuden tärkeimpään tehtävään, johon vanhemmaksi tulevan tulisi kasvaa, on vastuun kantaminen lapsen hoidosta ja hyvinvoinnista. (Sevón & Huttunen 2002, 72.) Hyvään ja myyttiseen äitiyteen on liitetty arkinen vastuu lapsesta, jossa äiti pyyteettömästi luopuu pyrkimyksistään hoitaakseen lasta täydellisen virheettömästi. Isämyyttä ei ohjaa niin vahva omista tarpeista tai urasta luopumisen ihanne. Nykypäivänä niin naisen kuin miehen ihanteiden sisällöt ovat muuttumassa lähemmäs toisiaan, joka muokkaa vahvasti käsityksiä vanhemmuudesta. (Sevón & Huttunen 2002, 72; Reenkola 2012, 57- 59.)

Vanhemmuuteen kasvu alkaa lapsuudesta, jolloin sisäistämme malleja vanhempiemme vanhemmuudesta ja lapsuuden kotikasvatuksesta (Kankkonen & Suutarila 2006, 5). Schmitt (2003) määrittelee vanhemmuuden alkavan ensimmäisen lapsen syntymästä. Sitä ennen vanhemmat ovat itse olleet lapsia, perheen- ja suvunjäseniä. Oman vanhemmuuden rakentamisessa on kyse siitä miten oman perheen ja suvun historia ja omat kokemukset vaikuttavat nykyperheeseen ja omaan vanhemmuuteen. Itse vanhemmuuden tyylin periytyminen omaan vanhemmuuteen ei kuitenkaan ole suoraviivaista, mutta totta on, että vanhemman kasvatuseriaatteet muodostuvat pitkälti oman lapsuuden kotikasvatuksen pohjalta. Omaa, usein ainoaa, perittyä malli vanhemmuudesta on vaikea muuttaa, mutta tiedostaessaan menneisyyden vaikutuksen, muutos on mahdollista. (Kankkonen & Suutarila 2006, 5.) Vanhemmuutta voidaankin kuvata ainutlaatuisena ja yksilöllisenä kehitystehtävänä, joka kuuluu elämänkaaren muutosprosesseihin (Schmitt 2003).

Vanhemmuuteen oppii ja kasvaa yhdessä lapsensa kanssa. Lapsen kasvaessa vanhemmuus ja sen roolit muuttuvat. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto

2011,1.) Vanhemmuuden roolit kehittyvät suhteessa lapseen vastavuoroisessa vuorovaikutuksessa. Lapsen ja vanhemman vastavuoroinen toiminta syntyy, kun vanhempi on läsnä lapselleen, ottaen huomioon lapsen myönteisen kehityksen ja hyvinvoinnin tarpeet. (Ylitalo 2011,10- 11.) Toimiva suhde rakentuu siitä miten kumpikin osapuoli, siis lapsi ja vanhempi, vaikuttavat toisiinsa (Hughes 2011, 17). Vanhemmuus on muovautuva prosessi, ei pelkkä tila. Se on elinikäinen suhde, josta ei niin vain voi irtisanoutua eikä siihen voi valmistua mistään vaan vanhemmuuteen kasvetaan lastemme kasvattamina. (Schmitt 2003.)

2.2 Riittävän hyvä vanhemmuus

Riittävän hyvän vanhemmuuden tutkiminen on vaikeaa, koska hyvä vanhemmuus jää usein näkymättömäksi (Schmitt 2003). Hughes (2011, 16- 18) näkee onnistuneen vanhemmuuden ja lapsen parhaan kehityksen ytimessä lapsen ja vanhemman välisen turvallisen kiintymyssuhteen, joka muodostuu turvallisuudesta, tuesta sekä vastavuoroisesta mielihyvästä ja asioiden jakamisesta. Kasvatustyyli, jonka sisällä pidetään kiinni rajoista ja samalla suhtaudutaan lapsen kaikkiin tunteisiin rakkauden hengessä, on avain turvalliseen kiintymyssuhteeseen (Tahkokallio 2001, 199). Vanhemmuudessa on oikeastaan kyse toisen ihmisen vastaanottamisesta, rakastamisesta ja hyväksymisestä ehdoitta sellaisena kuin hän on, vaikka omat odotukset, toiveet ja mielikuvat olisivat hänestä täysin erilaiset. Toiseuden kohtaaminen on kykyä ja suostumusta muuttua itse. (Schmitt 2003.)

Tahkokallio (2001, 182- 200) jakaa vanhemmat neljän kasvatustyylin mukaan laiminlyöviksi, hemmotteleviksi, autoritaarisiksi tai auktoritatiivisiksi vanhemmiksi, sen mukaan onko kasvatuksessa rakkautta ja rajoja ja miten ne ovat voimassa ja suhteessa toisiinsa. On muistettava, että rajat ja rakkaus ovat toisistaan riippumattomia ja niiden tulee olla voimassa yhtä aikaa poikkeuksetta. Useiden vanhempien on vaikea sietää pahana olemista lapsen silmissä. Halu olla hyvä vanhempi, joka ei kiellä lapselta mitään, estää pahana olemisen. Van-

hemmuudessa joutuu kuitenkin sietämään pahana oloa, joka ei saa horjuttaa vanhemman käsitystä itsestään. (Schmitt 2003.) Täydellisen puhdasta ja pysyvää kasvatustyylimallia ei ole, vaan vanhemmuus muuttuu elämäntilanteiden mukana (Tahkokallio 2001, 200).

Samoin voidaan todeta vanhemmuuden rooleista, jotka Ylitalo (2011, 9- 16) kiteyttää viiteen päärooliin eli rakkauden antaja, huoltaja, elämän opettaja, ihmissuhdeosaaja ja rajojen asettaja. Vanhemmilla on useita rooleja, jotka ovat aina sidoksissa johonkin tilanteeseen, toisiin ihmisiin ja odotuksiin. Roolitkin ovat muuttuvia ja ne kehittyvät kokoajan kokemuksen ja tarpeiden kautta. Lähtökohtana on sopeuttaa vanhemmuuden roolien kehitys lapsen yksilöllisiin tarpeisiin niin, että roolien kehitysaste ja vallitsevuus vanhemmuudessa vaihtelevat lapsen tarpeiden mukaan.

Vanhemmuus voidaan määritellä myös biologisen, juridisen, psyykkisen, sosiaalisen ja huoltaja käsitteen mukaan. Biologinen vanhemmuus määrittyy geeniperimän mukaan. Juridiseen vanhemmuuteen liittyy yhteiskunnan antamat oikeudet ja velvollisuudet. Psyykinen vanhemmuus on lapsesta huolehtimisesta ja tukemisesta tunnetasolla, kun taas sosiaalinen vanhemmuus koostuu arjesta huolehtimisesta sekä arvojen ja toimintamallien opettamisesta. Huoltajakäsite vanhemmuudessa määrittelee lapsen virallisen huoltajan, joka voi olla perheen ulkopuolinen henkilö. (Vilén 2010, 10- 11.)

Erilaisten vanhempien ja lasten välille myös vanhemmuus rakentuu yksilöllisesti ja erilaisilla. Siksi riittävä vanhemmuus tarvitsee joustavuutta, luovuutta, avoimuutta, erilaisuuden sietämistä, ymmärrystä sekä kykyä vastata perheen jokaisen lapsen yksilöllisiin kehitystarpeisiin asianmukaisesti. (Schmitt 2003.) Kehittääkseen vanhemmuuttaan vanhemman on tutustuttava omiin tunteisiinsa ja ajatuksiinsa. Omiin tunteisiinsa, joskus ristiriitaisiinkin, kosketuksen saanut vanhempi voi luoda hyvät puitteet lapsen tasapainoiselle tunne-elämän kehitykselle. (Kankkonen & Suutarla 2006,17.)

Vanhemmuus on kokonaisvaltaista ja kokoaikaista läsnäoloa, joka vaatii kykyä luopua omasta hyvästä toisen hyvän vuoksi. On oltava kykyä unohtaa itsensä

vastatakseen lapsen tarpeisiin sekä on siedettävä sitä, että joku on riippuvainen minusta. Vanhemmuus on siis vaativaa ja joskus se ei toteudukaan toivotulla tavalla. Vanhemmuuden puute näkyy erilaisina seurauksina, mutta puutteen näkeminen sinänsä on vaikeaa. (Schmitt 2003.)

Vanhempi, joka luottaa itseensä kasvattaa yleensä lapsia, jotka ovat onnellisia ja sosiaalisia sekä luottavat itseensä. Tästä syystä vanhemman omaa kehitystä kannattaa tukea ja vanhemmankin tarpeisiin on vastattava. Vanhempien oma hyvinvointi ja tietoisuus heijastuvat ja vaikuttavat perheeseen kokonaisuutena myönteisesti. Itsestään huolehtiminen on jaksamisen tae vanhempana. Henki- sen ja ruumiillisen hyvinvoinnin varaan rakentuu hyvä mielenterveys ja elä- mäniloinen vanhemmuus. (Kankkonen & Suutarla 2006, 4, 39.)

2.3 Perheen muodostuminen

Yhteiskunnassa keskeinen instituutio on perhe, joka on kaikille läheinen ja tärkeä sosiaalinen ryhmä ja jonka merkitys muodostuu tunteista ja tunneilmaisusta. (Karling ym. 2009, 22; Häkkä ym. 2014, 15). Perhe on perheenjäsenten eri näkökulmien muodostama ristiriitaisten tunteiden ja tarpeiden kohtaamispaikka, jossa eri tekijät muovaavat lasten ja vanhempien suhdetta omanlaisekseen (Rönkä & Kinnunen 2002, 5). Perheen määrittelemine ei ole yksiselitteistä (Vilén ym. 2009, 10). Ensisijaisesti perhe on psykologinen ja sosiologinen käsi- te, jota nykyisin on vaikea määritellä erilaisten käsitysten mukaan siitä kuka kuuluu perheeseen. Yhteiskunnallisesti perhe on yksilön ja yhteiskunnan väli- nen instituutio, jonka rakenteisiin ja hyvinvointiin vaikuttavat taloudelliset ja poliittiset päätökset. (Karling ym. 2009, 22- 23.)

Perheet ovat monimuotoistuneet ja yksityisyys on vähentynyt yhteiskunnan muuttumisen myötä. Ydinperhe ihanne on saanut antaa tilaa muille perhemuodoille. (Häkkä ym. 2014, 15.) Virallisten tilastojen mukaan perheen muodostavat avio- tai avoliitossa olevat vanhemmat ja heidän lapsensa tai jompikumpi vanhemmista lapsineen sekä avio- tai avopuolisot, joiden luona lapset eivät asu (Karling ym. 2009, 23). Lapsiperheitä ovat perheet, joissa asuu alle 18-vuotias

lapsi. Uusioperheitä ovat sellaiset kotitaloudet, joissa avo- tai avioliitossa olevan pariskunnan kanssa asuu jommankumman lapsi tai lapset sekä heidän yhteiset lapset. Perhe voi muodostua myös samaa sukupuolta olevien rekisteröityneen parisuhteen ympärille. Yksihuoltajaperheet syntyvät avioerojen, lapsen yksin hankkimismahdollisuuden sekä adoption kautta. Yleisin yksinhuoltajaperhe on äidin ja lapsen muodostama perhe. (Vilén ym. 2010, 10; Häkkä 2014, 15- 16.) Kuitenkin vielä vallitsevana lapsiperhemuotona Suomessa on aviopariperheet, mutta niiden määrä on jatkuvasti laskussa. Syynä tähän on avioerojen lisääntyminen ja avoliiton yleistyminen perhemuotona sekä pieni lapsilukumäärä ja perheitä perustavien ikäluokan pienuus. (Karling ym. 2009, 23.)

2.4 Toimiva ja hyvinvoiva lapsiperhe

Lapsiperheen hyvinvointi koostuu monista tekijöistä. Yleisesti hyvinvointi määritellään koostuvan terveydestä, materiaalisesta ja koetusta hyvinvoinnista. Aineelliset elinolosuhteet ja taloudellinen toimeentulo muodostavat materiaalsen hyvinvoinnin, kun taas koettu hyvinvointi pohjautuu terveydentilaan ja elintyytyväisyyteen. Suomalaisten hyvinvointi on viime vuosikymmeninä pääsääntöisesti parantunut, mutta hyvinvointierot eri väestöryhmien välillä ovat samanaikaisesti kasvaneet. Tämä näkyy myös lapsiperheissä. (Lammi- Taskula & Karvonen 2014,13.) Lapsiperheen hyvinvointi rakentuu perheen melko muuttumattomien arkea ohjaavien arvojen varaan ja siihen liittyy olennaisesti perheen ja sen jäsenten eri kehitysvaiheet, jotka koostuvat perheen koosta, ikärakenteesta ja perheenjäsenten muuttuvista rooleista eri ajanjaksoina (Karling ym. 2009, 15).

Hyvinvoivan ja toimivan perheen määrittäminen on lähes mahdotonta. Sillä kulttuuri, yhteiskunta ja erilaiset perhekäsitykset säätelevät sitä, millaisena ihanteellinen ja toimiva perhe nähdään. Tarkastellessa perheen hyvinvointia huomioidaan perheen jäsenten yksilölliset tarpeet ja hyvinvointi, unohtamatta kuitenkin koko perheen hyvinvointia. (Vilén ym. 2010, 12.) Lapsiperheiden hyvinvoinnin määrittämisestä ohjaa Yhdistyneiden Kansakuntien lasten oikeuksien sopimus, joka antaa suuntaviivoja lasten ja heidän perheidensä hyvinvoinnin

edistämiseksi. Lasten oikeuksien sopimus velvoittaa niin valtioita, kuntia, vanhempia kuin muitakin lasten kanssa toimivia aikuisia työskentelemään lasten hyvinvoinnin edistämiseksi. (Lammi- Taskula & Karvonen 2014, 14.) Vilén ym. (2010, 12) muistuttavat, että päätösvalta ja vastuu lapsiperheiden hyvinvoinnista ovat aina aikuisilla niin perheen sisällä kuin sen ulkopuolellakin.

Perheen voidaan ajatella koostuvan erilaisista systeemeistä, joita ovat muun muassa talous-, valta-, viestintä-, tunne- ja tukisysteemi, siksi perheen hyvinvointia ja toimivuutta voidaan määritellä kykynä säädellä ja hallita näitä systeemejä muuttuvissa tilanteissa. Toimivasta ja hyvinvoivasta perheestä löytyy kykyä ratkaista asioita huomioiden kaikkien perheenjäsenten tarpeet ja hyvinvointi. Kuitenkin systeemiajattelussa ymmärrys perheestä vaatii näiden eri osalueiden ja ympäristön välisten suhteiden tuntemista ja ymmärtämistä. (Rönkä ym. 2009, 18; Vilén ym. 2010, 12.)

Perheen kantavia voimavaratekijöitä ovat sen jäsenten fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen hyvinvointi. Voimavaratekijät voidaan jakaa sisäisiin ja ulkoisiin voimavaroihin, joista sisäiset voimavarat muodostuvat tiedosta, luottamuksesta, kokemuksesta, selviytymiskeinoista ja elämänhallinnan tunteesta ja niiden perusta on perheen yhteenkuuluvuudessa ja perheenjäsenten toisilleen antamassa tuessa. Ulkoiset voimavarat koostuvat lähinnä epävirallisista ja virallisista sosiaalisista verkostoista, joista perhe saa emotionaalista tukea eri elämäntilanteissa. (Karling ym. 2009, 15.) Hyvinvoiva perhe on myös haavoittuva sen kohdatessa esimerkiksi suuria muutoksia, siksi ydinperheen ulkopuoliset tukiverkostot ovat tärkeitä (Vilén ym. 2010,12).

2.5 Perheen hyvinvointia kuormittavia tekijöitä

Halme ja Perälä (2014, 119- 224) nostavat esiin vanhempien huolia liittyen vanhemmuuteen ja perheen hyvinvointiin uusimpien tutkimustulosten valossa seuraavasti. Suurimpia ja yleisimpiä huolen aiheita ovat lapsen fyysiseen kasvuun, kehitykseen sekä sosiaalisiin suhteisiin ja tunne- elämään liittyvät kysymykset ja käytöksen ongelmat. Ristiriitatilanteissa maltin menettäminen lapselle, erilaiset

syyllisyyden tunteet ja tunne, että on riittämätön esimerkiksi vanhempana tai puolisona, heikentävät koettua hyvinvointia ja uhkaavat vanhempana jaksamista. Lisäksi lähiverkkojen murentuminen on lisännyt vanhempien yksinäisyyttä, joka koetaan hyvinvointia heikentävänä tekijänä. Usein äideillä on tunne yksinäisyydestä ja vastuun kantamisesta yksin vanhempana.

Perheen hyvinvointia ja vanhemmuutta kuormittavat myös erilaiset parisuhde-, mielenterveys- ja päihdeongelmat sekä avioeroista johtuvat ongelmat, kuten lasten tapaamisiin liittyvät ristiriidat ja perheväkivalta (Halme & Perälä 2014, 224). Näiden suurten stressitekijöiden lisäksi vanhemmuuteen liittyy erilaisia arkisia stressitekijöitä kuten arjesta selviytyminen ja kiireiset aikataulut, joiden on havaittu suuntaavan vanhemman käyttämiä kasvatuskäytäntöjä sekä vaikuttavan lapsen ja vanhemman väliseen vuorovaikutukseen, vähentäen siitä positiivisuutta ja mielihyvää. Paletti- tutkimuksessa todettiin vanhemmuuteen liittyvän stressikokemisen kasaantuvan vanhemmille, joilla oli jo yhdentyypistä stressikokemista. (Kivijärvi ym. 2009, 57- 59.)

Vaikka vanhempien työllisyys lapsiperheissä Suomessa on pysynyt melko taseisena, koetaan taloudellinen tilanne ja työn epävarmuus hyvinvointia kuormittavana tekijänä (Salmi & Lammi- Taskula 2014a, 26). Työssäolo on resurssitekijä, mutta siihen liittyy yhä useammin hyvinvointia heikentäviä tekijöitä muun muassa tiukentunut työtahti ja kasvavien työtehtävien määrä (Salmi & Lammi- Taskula 2014b, 49). Taloudellinen epävarmuus ja sosioekonominen asema vaikuttavat perheen hyvinvointiin. Taloudelliset vaikeudet heijastuvat vanhemman jaksamiseen sekä vanhemmuuden taitoihin. (Halme & Perälä 2014, 221.)

On normaalia, että jossain vaiheessa elämää vanhemmilla esiintyy yksittäisiä huolia. Mutta huolten kasaantuminen ja samanaikainen suojaavien tekijöiden puute, saattaa olla uhka lapsen ja perheen hyvinvoinnille sekä lapsen suotuisalle kehitykselle ja kasvulle. (Halme & Perälä 2014, 221.) Huolestuttavaa on se, että tuen saanti vanhemmuuteen koetaan riittämättömäksi. Siksi matalan kynnyksen palveluja tulisi lisätä vanhemmuuden tukemiseksi ja varhaisen puuttumisen hyödyn tietoisuutta tulisi lisätä ammattihenkilöstön keskuudessa. (Halme & Perälä 2014, 224- 225.)

3 AVOIN VARHAISKASVATUSTOIMINTA

3.1 Avoin varhaiskasvatus varhaiskasvatuspalveluna

Varhaiskasvatuksen sisin ydin on vahvistaa lapsen oppimaan oppimista sekä kasvua oman elämänsä ja kasvunsa vaikuttajana. Hoiva ja oppimisen tukeminen ovat integroituneet varhaiskasvatuksessa vahvasti toisiinsa. (Hujala ym. 1998, 2-3.) Varhaiskasvatus on hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuus, joka on suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa kasvatuksellisine vuorovaikutusprosesseineen lapsen eri elämänpiireissä. Tavoitteena on ensisijaisesti edistää kokonaisvaltaisesti lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2005, 11; Alila & Portell 2008, 69.)

Yhteiskunnan järjestämää ja valvomaa valtakunnallista varhaiskasvatusta, joita ovat muun muassa päiväkotit, esiopetus, perhepäivähoito ja avoin varhaiskasvatustoiminta, ohjaa varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, erityislait sekä asetukset (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2015a). Yhteiskunnallisen päivähoidon tehtävänä on tukea lasten koteja kasvatustehtävässä ja yhdessä kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehittymistä (Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36). Oleellista on kiinnittää huomiota lasten, vanhempien ja henkilöstön vuorovaikutukseen ja kasvatukselliseen yhteistyöhön sekä siihen, että varhaiskasvatusta toteutetaan laajan lasta ja perhettä palvelevan verkoston kanssa. Pelkästä päivähoidosta on siirrytty varhaiskasvatukseen, jossa nähdään lapsen kasvatuksen tukeminen laajempaan kokonaisuuteen, johon vaikuttaa myös vanhempien ja perheen hyvinvointi. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 9.)

1970-luvulta lähtien avoimesta varhaiskasvatuksesta käytettiin yleisesti nimitystä leikkitoiminta, joka on 2000-luvulla vähitellen muotoutunut avoin varhaiskasvatus käsitteeksi (Alila & Portell 2008, 12). Avoimen varhaiskasvatuksen pääperiaatteet ja tavoitteet ovat varhaiskasvatuksessa ja se on suunnitelmallista ja tavoitteellista moni-ilmeistä pedagogista varhaiskasvatustoimintaa lapsille ja perheille. Erilaisiin toimintoihin voi osallistua säännöllisesti tai satunnaisesti

muutaman tunnin päivässä tai viikossa. Kuntakohtaisesti vaihtelevaan palvelutarjontaan kuuluvat muun muassa avoimet päiväkodit, kerho- ja leikkitoiminta, puistot, perhekahvilat sekä leirit ja retket, joilla pyritään tukemaan lapsen ja koko perheen hyvinvointia. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2015a; Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2015b; Turku 2015c.)

Avoimia varhaiskasvatuspalveluja tuottavat kunnat, seurakunnat ja erilaiset järjestöt ja yksityiset palvelun tuottajat. Niiden tarjoamat palvelumuodot ovat moninaisia ja nimityksiltään erilaisia perustuen paikalliseen tarpeeseen sekä toimijan aatepohjaan ja tavoitteisiin. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2015a; Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2015b; Turku 2015c.) Tästä syystä avointen varhaiskasvatustoimintojen määrittely ei ole yksinkertaista. Toimintojen moninaisuus ja eroavaisuudet tuottavat vaikeuksia hallita kokonaisuutta. Käsitteillä ja määritteillä ei ole yhtenäistä linjaa, jota voitaisiin käyttää valtakunnallisesti tai paikallisesti. Oman haasteensa tuo esimerkiksi lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen rajapintojen määrittelemättömyys. (Alila 6 Portell 2008,12.) Kariluoma (2013, 5) näkee avointen varhaiskasvatuspalveluiden olevan varteenotettava vaihtoehto kokopäivähoidolle. Niiden tarkoituksena on tarjota kotihoidossa ja osapäivähoidossa oleville lapsille ja heidän perheilleen monipuolista varhaiskasvatusta yhteistoimintana muiden kanssa sekä kasvatuksellista tukea perheille. Muotoutukseen yhdeksi tärkeäksi varhaiskasvatuspalveluksi, avoin varhaiskasvatus tarvitsee yhtenäisen valtakunnallisen määritelmän, jonka lähtökohdat ja tavoitteet ovat varhaiskasvatuspainotteisia, eivät perhepalvelupainotteisia (Sosiaali- ja terveystenministeriö 2002, 69- 72).

Avoin varhaiskasvatus tarjoaa lapsille ohjattua toimintaa, joka on leikin ja opetuksen vuoropuhelua ja jossa on mahdollisuus harjoitella sosiaalisia taitoja ja vuorovaikutusta sekä ryhmässä toimimista. Lisäksi koetaan elämyksiä ja iloa erilaisissa yhteistoimintatilanteissa. Vanhemmille on tarjolla hetkellistä hoitoapua sekä mahdollisuus tavata muita lapsiperheitä vaihtelevan ja virkistävän toiminnan ohella. Toisilta vanhemmilta ja henkilöstöltä voi hakea myös tukea omaan vanhemmuuteensa. Avoin varhaiskasvatus on siis erityisen tärkeää ko-

tihoidossa oleville lapsille ja heidän perheilleen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015a; Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015b.)

Hyvin järjestetyt palvelut ennalta ehkäisevät perheiden ongelmia ja auttavat vanhempia tunnistamaan paremmin omaa tilannettaan sekä madaltavat kynnystä avun ja tuen hakemiseen ongelmien ilmetessä lisäten näin lapsen ja perheen hyvinvointia. Avoimien varhaiskasvatuspalvelujen rooli on merkittävä esimerkiksi tiedonsaantipaikkana perus- ja erityispalveluista. Joissakin kunnissa ja kaupungeissa avoin varhaiskasvatustoiminta ja erityispalvelut ovat saman katon alla niin kutsutuissa perhekeskuksissa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015b.)

Alilan ja Portellin (2008, 65- 69) selvityksen mukaan yhä edelleen avoimen varhaiskasvatuksen kehittämisen painopisteet tulisi olla käsitteiden ja lain säädännön selkiyttämässä sekä yhteistyön, osallistujien osallisuuden ja vaikuttamisen lisäämisessä. Avoin varhaiskasvatus tulisi liittää pedagogiseen varhaiskasvatukseen, jossa se erotetaan muista lapsi- ja perhepalveluista, sillä avoimen varhaiskasvatuksen tavoitteet ja fokus ovat varhaiskasvatuksessa, jonka keskiössä on lapsi. Samassa avoimen varhaiskasvatuksen asema ja profiili kohentuisivat, jolloin siitä tulisi hyvä vaihtoehto koko- tai osapäivähoidolle.

3.2 Avoin päiväkotitoiminta

Avoimen päiväkotitoiminnan alkujuuret ovat Englannissa, jossa esiopetuskokielujen myötä 1970- luvun alussa haluttiin painottaa kasvatustyön tukemisen merkitystä sekä lähentää vanhempia ja ammattikasvattajia. Avoin päiväkotitoiminta rantautui Suomeen Ruotsista, kun vuonna 1978 alkoi sosiaalihuollituksen kokeilutoiminta, jonka aikana avattiin 11 avointa päiväkotia eri paikkakunnille. Näiden tehtävänä oli antaa kasvatukseen neuvontaa ja vähentää lapsiperheiden eristäytyneisyyttä. Tärkeäksi koettiin myös vanhempien ja muiden lapsia hoitavien aikuisten aktivoiminen yhteiskeskusteluun kasvatustapaista ammattilaisten ja muiden aikuisten kanssa. Kokeilu kesti vuoteen 1983 asti, jonka jälkeen avoin päiväkotitoiminta tuli osaksi leikkitoimintaa. (Alila & Portell 2008, 17.)

Toiminnan perusajatuksukset ovat säilyneet 2000- luvulle melko muuttumattomina. Nykyisin avoin päiväkotitoiminta on osa kunnan varhaiskasvatuspalvelua, jota ohjaa päivähoitolaki ja asetukset lasten päivähoidosta. Toiminta on tarkoitettu alle kouluikäisille lapsille yhdessä vanhemman tai huoltajan kanssa. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2015b.) Toimintaan osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen, eikä sitä sido ryhmämitoitukset, kuitenkin toimintaa toteuttaa kaksi koulutettua kasvatushenkilöä (Alila & Portell 2008, 17). Henkilökunnan tehtävänä on suunnitella, toteuttaa ja arvioida päivittäistä toimintaa. Lisäksi he tarjoavat keskustelutilaisuuksia vanhemmille esimerkiksi vanhemmuuteen tai lapsen kasvatukseen liittyvissä asioissa. Toimintaan osallistuminen on maksutonta, eikä siihen tarvitse ennakko ilmoittautua ja sitä järjestetään kunnan resurssien ja tarpeen mukaan, joko omissa tiloissa tai muun päiväkotitoiminnan ohessa. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2015b.)

Avoimessa päiväkodissa lapset ja vanhemmat toimivat yhdessä, joka edistää varhaisen vuorovaikutuksen kehittymistä ja vahvistaa lapsen ja vanhemman kiintymystä toisiinsa. Vastuu lapsesta on toiminnan aikana vanhemmalla. Tarjolla on ohjattua ja vapaata tekemistä esimerkiksi leikin, musiikin, liikunnan, kädentaitojen ja retkien muodossa. Avoin päiväkotitoiminta toimii niin lapsille kuin aikuisille vertaisryhmänä. Usein parasta tukea muun muassa vanhemmuuteen on samassa elämäntilanteessa olevat perheet. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2015b.)

3.3 Turun kaupungin avoin varhaiskasvatus

Turun kaupungin strategisiin palvelusopimuksiin on kirjattu, että operatiivisessa palvelutuotantosopimuksessa keskeisiä toimenpiteitä ovat muun muassa varautuminen varhaiskasvatuspalvelujen kysynnän lisääntymiseen sekä omassa tuotannossa pyritään laajentamaan avoimen toiminnan ja kevyempien vaihtoehtojen tarjontaa. Ennen vuotta 2012 kaupunki järjesti avointa varhaiskasvatusta leikkipuisto ja varhaiskasvatuksen perheryhmätoimintana. Tammikuusta 2012 avoimia varhaiskasvatuspalveluja on lisätty suunnitelmallisesti omana tuotanto-

na sekä yksityistä tuotantoa tuetaan palvelusetelien. Seurakunnat ja kolmas sektori ovat myös aktiivisia palvelun tarjoajia. (Kariluoma 2013, 3- 4.)

Avoimia varhaiskasvatuspalveluja kehitettiin ensin hankkeella, mutta nykyisin se on osa vakiintunutta kehittämistyötä, josta vastuun kantaa niistä vastaava palvelualuepäällikkö. Pääperiaatteena kehittämiselle on ollut vaihtoehdon tarjoaminen kokopäivähoidolle. Merkittävänä ajatuksena mukana on kulkenut myös se, että muun varhaiskasvatuksen rinnalla lapsella olisi oikeus tavoitteelliseen ja pedagogiseen avoimeen varhaiskasvatukseen sekä varhaiserityiskasvatuksen tukeen tarvittaessa. Avoimien varhaiskasvatuspalvelujen tarkoituksena on vahvistaa lasten ja heidän perheidensä osallisuutta ja estää syrjäytymistä. (Kariluoma 2013, 4- 16.)

Turun kaupungin tavoitteena on tarjota monipuolisia varhaiskasvatuspalveluja, jotka pohjautuvat valtakunnallisista varhaiskasvatussuunnitelman perusteista johdettuihin Turun kaupungin ja toimintayksiköiden omiin varhaiskasvatussuunnitelmiin. Avoimen varhaiskasvatuksen toimintamuotoina tarjotaan avoin päiväkotitoiminta, leikkikoulu-, leikkipuisto-, kerho- ja varhaiskasvatuksen perhekerhotoimintaa. Perheet voivat valita palvelutarjonnasta maksullisen kunnan järjestämän tai palvelusetelillä tuetun leikkikoulu tai kerhotoiminnan sekä maksuttomista vaihtoehdoista avoin päiväkotitoiminta tai kerhotoiminnan. Lisäksi yhdessä seurakunnan kanssa järjestettävät leikkikoulu ja perhekerhot sekä Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekahvilat ovat maksuttomia. Osallistuminen avoimen varhaiskasvatuksen toimintamuotoihin ei vaikuta esimerkiksi kotihoidon tuen maksamiseen. (Kariluoma 2013, 5; Turku 2015b.)

3.4 Turun kaupungin avoin päiväkotitoiminta

Leikkikouluissa ja puistoissa lapset toimivat muiden saman ikäisten lasten kanssa henkilökunnan seurassa, kun taas avoimen päiväkodin toimintaan lapset osallistuvat yhdessä vanhemman, huoltajan tai muun aikuisen kanssa (Turku 2015b). Avoin päiväkotitoiminta on vapaaehtoista eikä käyttäjistä pidetä asiakasrekisteriä. Turun kaupungilla on 11 leikkikoulua ja 7 avointa päiväkotia,

joista osa toteutetaan yhteistyönä seurakunnan tai kolmannen sektorin toimijan kanssa tai palvelun tuottaa yksityinen palveluntuottaja (Turku 2015c).

Yleisesti avoimen päiväkodin toiminta ryhmässä perustuu aktiiviselle yhdessäololle ja yhteistoiminnalle lapsen ja huoltajan välillä. Vaikka toiminnan sisällöllinen vastuu on lastentarhanopettajalla sekä lastenhoitajalla, toimintaa kuitenkin suunnitellaan lasten ja vanhempien esittämien toiveiden pohjalta. Tavoitteellisen toiminnan sisältöalueita ovat muun muassa arjen yhdessäolo, musiikki, liikunta, taito- ja taideaineet, ympäristökasvatus sekä retket ja tapahtumat lähiympäristössä sekä leikki, joka on suuri ja keskeinen osa toimintaa. Toiminnan painopisteet ovat varhaiskasvatuksessa ja perheiden tukeminen perustuu varhaiskasvatuksen kasvatuskumppanuuteen. (Kariluoma 2013, 5- 8; Turku 2015c.)

Sen lisäksi muutamassa avoimessa päiväkodissa toteutetaan varhaiskasvatuksen perheryhmätoimintaa, jonka tarkoituksena on yhdistää varhaiskasvatuksen ja lastensuojelutyön perhetyön osaaminen. Varhaiskasvatuksen perhetyön sisältö jakaantuu kahteen osa-alueeseen, jotka ovat ennalta ehkäisevä työ, jossa keskeistä on vanhemmuuden tukeminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen sekä intensiivisempään perheiden tukemiseen eri työmenetelmien avulla. Toiminnalle pyritään luomaan myönteinen ilmapiiri, jossa huomio kiinnittyy lapsen ja vanhemman vuorovaikutukseen ja yhdessä tekemisen iloon. Vuorovaikutusta mallitetaan helposti omaksuttavien vuorovaikutusmallien avulla. Toiminnan tavoitteet ja painopisteet ovat varhaiskasvatuksen lisäksi perhepalveluissa ja lastensuojelussa. (Kariluoma 2013, 8.)

3.5 Vanhemmuuden ja perheen tukeminen varhaiskasvatuksessa

Vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön määrä, laatu ja toteuttamismuodot ovat vaihdelleet päivähoidossa suuresti eri vuosikymmeninä. Bronfenbrennerin ekologisen teorian soveltaminen 1980-luvulla varhaiskasvatuksen teoriaperustaan, nosti perheiden kanssa tehtävän yhteistyön uudenlaiseen tarkasteluun. (Hujala ym. 1998,127- 128.) Bronfenbrenner kehitti systeemiajattelua hyödyntä-

en ekologisen kehityksen teorian, joka tarkastelee inhimillistä kehitystä perusajatuksena oletus kehittymisen tapahtumisesta yksilön ja ympäristön välisessä vuorovaikutuksessa (Puroila & Karila 2001, 205). Hän satoi eri tieteen alojen tutkimustiedon kehitykseen vaikuttavista asioista yhdeksi teoriaksi, joka ottaa monipuolisesti huomioon kehitykseen vaikuttavat asiat. Bronfenbrenner nosti teoriassaan esiin välittömän lähiympäristön vaikutusvaltaisuuden yksilön kehitykseen niin positiivisessa kuin negatiivisessa merkityksessä. (Brendtro 2006, 162- 163). Keskeistä on siis nähdä lapsen kasvu ja kasvuympäristö toisistaan erottamattomina ja näin ymmärtää lapsen käyttäytymistä vain osana ympäristön toimintaa (Häkkinen ym. 2014, 13). Suomalaisessa varhaiskasvatuksessa perheiden ja päivähoidon yhteistyöllä pyritään ennalta ehkäisemään liian erilaisissa mikrosysteemeissä toimimisesta lapselle koituvat haitat (Puroila & Karila 2001, 218).

Nykypäivänä yhteistyön tarpeellisuutta perustellaan niin varhaiskasvatuksessa olevan lapsen kuin vanhempien tukemisen näkökulmasta (Hujala ym. 1998, 128). Kattavan palvelu- ja tukijärjestelmän, jossa varhaiskasvatuksella on keskeinen osa, muodostavat sosiaali-, terveys- ja opetustoimen monitahoiset toimintakokonaisuudet, jotka toimivat yhteistyössä lapsen varhaiskasvatuksen ja vanhempien tukemisen hyväksi. Päivähoito on varhaiskasvatuspalvelua, jossa yhdistyy lapsen oikeus varhaiskasvatukseen ja vanhempien oikeus lapsen hoitopaikkaan. Näiden kahden oikeuden yhdistyminen mahdollistaa vanhempien työskentelyn ja opiskelun kodin ulkopuolella sekä laadukkaiden varhaiskasvatuspalveluiden tuottamisen lapsille. Lisäasetuksin täydennetty päivähoitolaki määrittelee päivähoidon velvollisuutta tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään, jolloin korostuu myös varhaisen puuttumisen näkökulma ja sitä kautta ehkäisevän toiminnan merkitys sekä mahdollisuus ohjata lapsiperheitä erityispalveluiden piiriin tarvittaessa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 10- 16).

Varhaiskasvatuksen ja lapsen elinpiirin tulee muodostua saumattomaksi kokonaisuudeksi, joka vaatii vanhemman ja kasvatushenkilöstön avointa yhteistyötä (Turku 2015d, 8). Yhteistyö on kasvatuksellista kumppanuutta, jossa varhaiskasvatuksen henkilöstö ja vanhemmat avoimessa ja tasavertaisessa vuorovai-

kutuksessa tukevat toisiaan lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvissä asioissa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 17). Kasvatuskumppanuus, jossa ensisijainen kasvatusoikeus- ja vastuu sekä asiantuntijuus ovat lapsen vanhemmilla, muodostuu vanhempien ja tarvittavien tahojen kanssa dialogisuudesta, luottamuksesta, kuulemisesta ja toisen kunnioittamisesta (Turku 2015d, 9). Keskeistä on lisätä lasten ja vanhempien osallisuutta varhaiskasvatuksessa ja mahdollisuutta vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon sekä toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 12- 18).

Estääkseen vaikeuksien kasaantumisen ja syvenemisen varhaiskasvatus voi tarjota varhaista tukea lapsille ja heidän perheilleen. Varhaisen tuen periaatteina ovat tuen järjestäminen mahdollisimman pitkälle yleisten kasvatuspalvelujen piirissä sekä tuen aloittaminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Varhaisen puuttumisen tarkoituksena on tunnistaa lapsen kasvun ja kehityksen riskitekijöitä yhdessä vanhempien kanssa. (Heinämäki 2006, 9.)

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on myös vahvistaa ja tarjota mahdollisuuksia vanhempien muodostaa omaehtoisia vertaisvuorovaikutuksen ja tuen ryhmiä sekä tarjota vanhemmille vaikutus mahdollisuuksia varhaiskasvatuksen toteuttamiselle ja arvioinnille (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 18). Lapsen kasvatamisessa vanhemmat tarvitsevat toisiaan ja muiden vanhempien kokemuksia ja kohtaamisia. Näin he pystyvät entistä paremmin tukemaan toisiaan yhdessä elämän tärkeimmässä tehtävässä, lapsen kasvattamisessa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2011,1.) Asioiden jakaminen toisen vanhemman kanssa ja vertaistuki on parhaimmillaan hyvin antoisaa ja kannattelevaa. Parhaiten vertaisryhmä toimii silloin, kun sen ilmapiiri on avoin ja turvallinen ja sen jäsenet luottavat toisiinsa uskaltuen olla mahdollisimman aitoja ja avoimia, jakaen vanhemmuuden vaikeitakin kokemuksia. (Kankkonen & Suutarla 2006, 65.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuksen idea ja tausta

Idea tutkimukseni aiheelle lähti kiinnostuksestani uusia kevyempiä matalan kynnyksen ennalta ehkäiseviä varhaiskasvatuspalveluja kohtaan. Turun kaupungin strategisen palvelusopimuksen mukaan Turussa tulee lisätä avoimen varhaiskasvatuksen palveluita vuodesta 2012 alkaen (Kariluoma 2013, 3). Oma kiinnostusta lisäsi myös se, että olen vuonna 1998 perustanut Mannerheimin Lastensuojeluliiton Koivulan paikallisyhdistyksen perhekahvilan, jonka toiminnan koin silloin vastaavan lapsiperheiden tarpeisiin. Tutkimuksen tekemisen ihannetilana voidaan pitää sitä, että aihe kiinnostaa, mutta ei ole liian läheinen. Liian läheinen aihe ei anna tutkijalle riittävää välimatkaa monipuoliseen tarkasteluun. (Eskola & Suoranta 1999, 34- 35.)

Uuden toiminnan aloittaminen sekä kevyempien varhaiskasvatuspalvelujen kehittäminen ja monipuolistaminen antoivat mahdollisuuden työelämälähtöiselle ja ajankohtaiselle tutkimukselle. Päivähoitoalan kirjallisuus sekä kuntien palvelusuunnitelmat painottavat ennalta ehkäisevän työtteen ja palvelujen lisäämistä. Kuntien taloudellinen tilanne lisää tarvetta palvelujen kehittämiseksi ja peruspalveluina varhaiskasvatuspalvelut ovat avainasemassa matalan kynnyksen palvelupaikkoina vaikuttamaan lapsiperheiden hyvinvointiin ja varhaiseen puuttumiseen ennen suurempien ongelmien syntymistä. Varhaiskasvatuksen tärkeä tehtävä on lasten kotikasvatuksen ja vanhemmuuden tukeminen sekä lasten ja vanhempien osallisuuden lisääminen. Rajasin tutkimukseni koskemaan käytännön työssä tapahtuvaan vanhemmuuden ja lapsen kasvatuksen tukemiseen avoimen päiväkodin toimintaympäristössä. Tutkimukseni tuo esille avoimen päiväkodin vanhempien äänen ja kokemuksen toiminnan vaikutuksista vanhemmuuteen ja perheen hyvinvointiin.

Tutkimuksen sisällöstä ja toteuttamisesta kävin keskusteluja päiväkodin johtajan ja avoimen päiväkodin lastentarhanopettajan kanssa. Tutkimukseni toteuttamiselle hain kirjallisen tutkimusluvan Turun kaupungin varhaiskasvatuksen tu-

losaluejohtaja Maija-Liisa Rantaselta. Tiedustellessani päätöstä tammikuussa palvelualuepäällikkö Virpi Kariluoma myönsi suullisen tutkimusluvan, jonka hän myöhemmin muutti kirjalliseksi tutkimuslupapäätökseksi (Liite 1.) Tutkimukseni eteni koulun opinnäytetyöseminaarien mukaisesti, josta laadin tutkimusprosessi kuvauksen kuukausi tasolla (Liite 4.).

Tutkimuksen tietoperustan kokosin tutustumalla aikaisempiin aiheesta tehtyihin opinnäytetöihin ja tutkimuksiin sekä etsimällä aiheeseen liittyvää teoria kirjallisuutta, artikkeleja, raportteja, ajankohtaisia keskusteluja ja ohjelmia sekä hanketietoja. Tutkimukseni empiirinen eli kokemuksellinen aineisto muodostui haastatteluista ja kenttämuistiinpanoihin tekemistäni havainnoista haastattelutilanteissa. Nauhoitin haastattelut sekä puhtaaksi kirjoitin ne tekstimuotoon eli litte-roin.

4.2 Avoin päiväkotitoimintaympäristönä

Tutkimukseni toimintaympäristö oli Turun kaupungin avoimen varhaiskasvatuk-sen Haritun avoin päiväkotitoiminta, jossa suoritin myös lapsi-, nuoriso- ja perhetyön suuntaavien opintojen työelämäharjoittelun. Turun kaupungin varhaiskasvatuk-sen piiriin kuuluu 10 460 käyttäjää sekä lisäksi 540 käyttäjä maksullisia avoimen varhaiskasvatuk-sen palveluja vuoden 2013 tilastotietojen mukaan (Turku 2015a). Haritun avoin päiväkotitoiminta avattiin elokuussa 2014 Turunmaankadun päi-vähoitoyksikön yhteyteen, josta se siirtyi 1.1.2015 hallinnollisten muutosten yh-teydessä Haritun päivähoitoyksikön alaisuuteen. Avoin päiväkotitoiminta sijaitsee Turun kaupungissa Haritun kaupungin osassa kerrostalon alakerrassa. Tila on ko-dinomainen, pienistä huoneista koostuva kokonaisuus, joka sopii hyvin avoimen päiväkodin toimintaympäristöksi.

Haritun avoimen päiväkodin toiminta on musiikki ja liikunta painotteista Turun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaan pohjautuvaa pedagogista toimintaa, josta vastaa lastentarhanopettaja. Lisäksi henkilökuntaan kuuluvat lastenhoita-ja, joka osallistuu toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen sekä osa-aikainen laitoshuoltaja. Haritun avoimen päiväkodin toiminta aukioloaikana koostuu oh-

jatusta toiminnasta, jossa vuorottelee musiikki, liikunta ja kädentaidot, sekä leikistä ja eväshetkestä. Lisäksi säiden salliessa tehdään retkiä lähimaastoon ja ulkoillaan. Haritun avoin päiväkotitoiminta on auki arkipäivisin joka iltapäivä sekä kahtena aamupäivänä kolme tunti kerrallaan.

4.3 Tutkimustavoitteet ja tehtävät

Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää tukeeko avoin päiväkotitoiminta vanhemmuutta, lasten kasvatusta ja perheen hyvinvointia vanhempien näkökulmasta. Tutkimuksen tarkoituksena oli tuoda esille avoimen päiväkodin käyttäjä vanhempien kokemuksia toiminnan vaikutuksista vanhemmuuteen ja perheen hyvinvointiin sekä selvittää millaisia tukiverkostoja perheillä on. Lisäksi tutkimus tuotti tietoa toiminnan kehittämistarpeista perheiden toiveiden ja odotusten pohjalta. Määrittelin tutkimukselleni viisi tutkimustehtävää.

Tutkimustehtävät muodostuivat seuraavanlaisiksi:

1. Mitä kautta vanhemmat saivat tiedon avoimen päiväkodin toiminnasta ja minkälaisena he kokivat sinne tulon?
2. Mitä vanhemmuus on ja miten se koetaan?
3. Miten avoin päiväkotitoiminta tukee vanhemmuutta toiminnallaan?
4. Mikä on avoimen päiväkodin merkitys lapsiperheiden hyvinvointiin?
5. Mitä kehittämisehdotuksia asiakasperheillä on avoimen päiväkodin toiminnasta?

Tutkimustehtävien pohjalta muodostui tutkimukseni viisi teemaa, joiden sisään rakentuivat tarkemmat haastattelukysymykset (Liite 3.). Tutkimuksen viisi teemaa olivat avoimeen päiväkotitoimintaan tulo, vanhemmuuden kokeminen ja tukiverkostot, avoin päiväkotitoiminta vanhemmuuden tukijana, avoimen päiväkodin merkitys perheen hyvinvoinnille ja kehittämisehdotukset avoimen päiväkodin toiminnalle tulevaisuudessa.

Avoimeen päiväkotitoimintaan tulo teeman avulla haettiin vastauksia siihen mistä perheet saivat tiedon avoimen päiväkodin toiminnasta ja minkälaisena he kokivat

sinne tulon sekä millaisia odotuksia heillä oli avoimen päiväkodin toiminnasta. Tarkoituksena oli tuottaa myös tietoa toiminnan markkinoimiseen ja kehittämiseen.

Vanhemmuuden kokeminen ja tukiverkostot teeman avulla määriteltiin vanhemmuutta ja niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat vanhemmuuteen sekä sitä milloin vanhemmat kokevat tarvitsevänsä tukea vanhemmuuteensa. Teeman tarkoituksena oli myös selvittää perheiden olemassa olevia tukiverkostoja ja sitä keneltä he saavat hoitoapua ja neuvoja lasten kasvatukseen liittyvissä asioissa. Lisäksi halusin kartoittaa vanhempien tietämystä erilaisista paikoista, jotka tarjoavat tukea vanhemmuuteen.

Avoin päiväkotiki vanhemmuuden tukijana teemalla halusin nostaa esiin vanhempien kokemuksia siitä, miten avoin päiväkotiki tukee vanhemmuutta ja lasten kasvatusta ja onko toiminnalla vaikutusta lapsen ja vanhemman väliseen vuorovaikutukseen. Tarkoituksena oli myös selvittää minkälaisena vanhemmat kokevat henkilökunnalta saatavan tuen ja yhteistyötilanteet sekä mikä merkitys muiden samassa elämäntilanteessa olevien perheiden tapaamisella on.

Avoimen päiväkodin merkitys perheen hyvinvoinnille teeman tarkoituksena oli tuoda esiin, minkälaisia muutoksia avoimen päiväkodin toiminta on tuonut perheen arkeen ja onko jokin muuttunut perheen toiminnassa. Lisäksi selvitettiin avoimen päiväkodin toiminnan merkitystä vanhemmuuteen ja lapselle.

Kehittämisehdotukset avoimen päiväkodin toiminnalle tulevaisuudessa teemassa vanhemmilla oli vapaasana toiminnan kehittämisehdotuksista ja toiveista sekä mahdollisuus antaa palautetta.

4.4 Tutkimusmenetelmät

Tutkimukseni oli kvalitatiivinen eli laadullinen. Laadullisen tutkimuksen lähtökohdina on todellisen elämän kuvaaminen sekä pyrkimys tutkia kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Sen kirjolle on tyypillistä elämismaailman tutkiminen sekä prosessinomaisuus, jossa tutkimusta kuvataan kokoajan eläväksi ja

muuttuvaksi. (Eskola & Suoranta 1999, 15- 16; Saaranen-Kauppinen & Puuniekka 2006; Hirsjärvi ym. 2012, 161.) Tutkimukselle ominaista on, että aineisto hankitaan todellisissa tilanteissa ja instrumenttina on ihminen. Siitä syystä perinteisesti ajatellen tutkijan objektiivisuutta on mahdoton saavuttaa, sillä tietäjä ja se, mitä tiedetään, ovat saumattomasti kietoutuneet toisiinsa. Tutkimuksen kohdejoukko valikoituu usein tiedostaen ja tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisotoksena. (Hirsjärvi ym. 2012, 161- 164.) Vaikka tutkimukseeni osallistuminen perustui vapaaehtoisuuteen, vaadittiin tutkittavilta omakohtaisia kokemuksia vanhemmuudesta sekä heidän piti olla avoimen päiväkodin käyttäjiä. Kohdejoukon valintaa ohjasivat siis tietyt kriteerit.

Tutkimusta ohjaa aina jokin ihmiskäsitys, kun tutkitaan ihmisten kokemuksia ja ilmiöiden merkitystä. Merkitysten ymmärryksen edellytyksenä on, että tutkittava merkitysmaailma on meille jo jotenkin tuttua entuudestaan. Tavoitteena on tehdä tunnettua tiedetyksi, nostaa näkyviin se, mistä on tullut itsestäänselvyys. (Laine 2010, 28- 33; Hirsjärvi ym. 2012, 161.) Oma kokemus vanhempana sekä päivähoidon työntekijänä laajensi näkemystäni tarkasteltavasta ilmiöstä ja sen merkityksistä. Koska tutkimukseni tuotti avoimen päiväkodin käyttäjien kokemuksellista tietoa vanhemmuudesta ja sen tukemisesta sekä toiminnan vaikutuksesta perheen hyvinvointiin, tutkimukseni ajattelutapana oli fenomenologis-hermeneuttinen suunta. Metodina se on haastava tutkijalle, koska hän joutuu jatkuvasti pohtimaan tutkimuksen perusteita muun muassa millainen ihminen on tutkimuskohteena sekä millaista tietoa on luonteeltaan ja miten sitä voidaan saada. Fenomenologis-hermeneuttisessa ihmiskäsityksessä on keskeistä kokemuksen, merkityksen ja yhteisöllisyyden käsitteet tutkimuksen kannalta sekä se miten tietoa käsitellään ymmärtämisen ja tulkinnan kautta eli ihmisten tulkinnat asioista ja asioille annetut merkitykset. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 48; Laine 2010, 28.)

Tutkimuksen aineiston keruu menetelmänä käytin puolistrukturoitua teemahaastattelua, jossa kysymykset ovat samat kaikille haastateltaville teemojen alla, mutta kysymyksille ei ole valmiita vastausvaihtoehtoja (Hirsjärvi & Hurme 2000, 48). Menetelmässä halusin yhdistää teemahaastattelun mahdollisuuden vapaa-

seen keskusteluun aiheesta sekä mahdollisuuden puolistrukturoidun haastattelun kysymysten avulla viedä haastattelua eteenpäin. Teemahaastattelu sopi jäsentämään haastattelutilannetta, antaen kuitenkin haastateltavalle subjektin osan ja mahdollisuuden tuoda omat tulkintansa ja merkityksensä esiin tutkittavasta aiheesta. Lisäksi teemahaastattelun etuna on se, että haastattelu etenee teemojen avulla keskustelumaisesti, jolloin tutkija pystyy astumaan ulos roolistaan ja rakentamaan vuorovaikutuksessa haastateltavien kanssa yhteisiä merkityksiä ja tulkintoja. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 48.)

4.5 Aineiston keruu, käsittely ja analysointi

Tutkimukseni haastatteluihin valitsin satunnaisesti vapaaehtoisuuteen perustuen avoimen päiväkodin käyttäjä vanhempia. Valinta kriteerinä oli vanhemmuus ja se, että oli käynyt avoimessa päiväkodissa. Haastattelut toteutettiin helmimaaliskuun 2015 aikana yksilöhaastatteluina avoimen päiväkodin aukioloaikana. Haastattelut kestivät noin puolituntia. Alkuperäinen suunnitelma oli haastatella kahdeksaa avoimen päiväkodin kävijää, mutta erilaisten aikataulullisten ja muiden esteiden takia haastatteluja tein kuusi. Avoimen päiväkodin toimintaan osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen ja ennakoimattomuus osallistujien tulosta hankaloitti haastattelujen sopimista, vaikka olin ilmoittanut haastatteluajat etukäteen. Rauhallisen haastattelupaikan järjestämisen koin ajoittain haastavaksi toiminnan ohessa. Lähes kaikissa haastatteluista oli haastateltavan lapsi mukana, joka mahdollisesti vaikutti keskittymiseen ja haastattelun kulkuun.

Haastateltavien määrä oli pieni, mutta aineistossa oli havaittavissa jo muutaman haastattelun jälkeen toistoa. Hirsjärvi ym. (2012, 182) toteavat, että riittäväksi aineistoksi laadullisessa tutkimuksessa voidaan katsoa esimerkiksi haastatteluaineisto, jossa samat asiat alkavat kertautua. Aineisto muodostui Haritun avoimen päiväkodin käyttäjien kokemuksista, eikä anna kokonaisvaltaista käsitystä Turun kaupungin avointen päiväkotien käyttäjien kokemuksista. Laadullisen tutkimuksen päätelmien teon perinnäisenä tarkoituksena ei ole yleistettävyyys, mutta tutkimalla yksittäistä tapausta kyllin tarkkaan ainutlaatuinen kokemus voidaan

sijoittaa yleisemmälle tasolle, nähden sen mikä ilmiössä on merkittävää ja mikä toistuu ilmiössä usein (Hirsjärvi ym. 2012, 182).

Tutkimustiedote (Liite 2.) oli esillä tutkimuksen ajan avoimen päiväkodin ilmoitustaululla. Tutkimustiedotteessa kerroin tutkimuksen tarkoituksen ja käytettävän tutkimusmenetelmän sekä sen lisäksi kerroin henkilökohtaisesti kävijöille tutkimuksestani. Haastatteluun osallistuville varasin haastattelun alusta aikaa tutkimustiedotteen lukemiseen ja haastattelukysymyksiin tutustumiseen sekä mahdollisten kysymysten esittämiseen tutkimuksestani. Lisäksi kerroin osallistumisen vapaaehtoisuudesta ja luottamuksellisuudesta. Haastattelujen nauhoittamiseen pyysin luvan haastateltavilta sekä kerroin nauhoitteiden käytöstä tutkimuksen aikana ja hävittämisestä tutkimuksen valmistuttua. Haastateltavista ei kerätty minkäänlaisia tunnistetietoja ja haastattelut erotin toisistaan kirjaimin. Tutkimusaineistoa käytettiin vain tässä tutkimuksessa, eikä sitä luovutettu ulkopuolisten tietoon. Aineistoa säilytin suojatussa tiedostossa omalla tietokoneella.

Haastattelutilanteet muodostuivat avoimiksi keskusteluhetkiksi alkujännityksen purkauduttua. Tutkijana jouduin välillä muistuttamaan itseäni tutkijan objektiivisuudesta ja siitä etten ohjaa haastateltavan vastauksia. Osa kysymyksistä toisti itseään, mutta se osoittautui hyväksi, koska niin sain kattavampia vastauksia, eivätkä toistot haitanneet haastattelutilanteita. Osassa haastatteluja esitin lisäkysymyksiä avatakseni haastatteluteemaa haastateltavalle. Haastattelun jälkeen kirjasin ylös myös omia havaintoja ja tulkintoja haastattelutilanteista muun muassa tunnelmasta ja sanattomasta viestinnästä sekä ympäristötekijöistä.

Koska laadullinen tutkimus kehittyy vähitellen, edellyttää se prosessiluonteisuutta myös aineiston analysoinnissa. (Kiviniemi 2010, 79). Haastatteluvaiheen aikana Hirsjärven ym. (2012, 222) ohjeistamana purin nauhoitteet jo tekstimuotoon sananasanisesti eli litteroin ne. Kenttävaiheessa tehty aineiston käsittely auttaa täsmentämään tutkimustehtävää ja linjaamaan tulevaa aineiston keruuta sekä tarkoituksen mukaistamaan tutkimusta (Kiviniemi 2010, 79). Litteroidessa kuuntelin nauhat useaan kertaan, varmistaen haastateltavien puheen ja tekstin yhdenmukaisuuden. Samalla syntyi jo kuvauksellinen kertomus haastateltavien

kokemuksista (Laine 2010, 40). Litteroidun aineiston perusteella pystyi tarkentamaan haastattelun kysymyksiä ja yhden tutkimustehtävän sanamuotoa.

Useaan kertaan luetusta ja tutusta aineistosta alkaa nousta esiin kysymyksiä ja siitä syntyy mielenkiintoisia ajatuksia. Analysointitavan valintaan vaikuttaa tutkijan päättelytapa ja se, että laadullisen tutkimuksen analysointia ei ole tarkkaan standardisoitu. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 136-143.) Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisen tutkimuksen perinteissä. Sitä voidaan pitää yksittäisenä metodina tai väljänä teoreettisena kehyksenä, jos sisällönanalyysillä tarkoitetaan kuullun, kirjoitetun tai nähdyn sisällön analysointia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91.) Aineiston tulkitsemisen voi tehdä eri tavoin esimerkiksi järjestämällä aineisto ja tuomalla esiin sen rakentuminen (Hirsjärvi & Hurme 2000, 137).

Litteroitua aineistoa lähdin purkamaan teemojen alle teema-alueisiin merkityskokonaisuuksiksi, etsien vastauksia kysymyksiin. Tämän tein ympyröiden ja alleviivaten litteroitua tekstiä, sekä rakentaen niistä käsitekartan selventääkseni merkityskokonaisuuksien suhteita. Käsitekartat tein vanhemmuudesta ja siihen vaikuttavista asioista sekä perheen hyvinvointiin vaikuttavista asioista. Åhlbergin (2015, 50) mukaan käsitekartoilla kannattaa tutkia vain todella keskeisiä asioita, koska niiden teko on työlästä. Niissä esitetään vain olennaisimmat käsitteet ja niiden yhteydet. Teemoittelussa pyrin pitämään haastateltavien kertoman mahdollisimman moninaisena ja objektiivisena, kuitenkin karsien siitä epäolennaista tietoa pois. Teemoittelussa painotetaan sitä mitä jokaisesta teemasta on sanottu (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93). Vaikka analysoinnissa järjestellään aineistoa ja karsitaan epäolennaista pois, tarkoituksena ei ole köyhdyttää aineistoa, vaan punnita merkityksen olennaisuutta tutkimuksen kannalta (Laine 2010, 41- 42).

Teemoiteltua aineistoa lähdin työstämään jälleen lausemuotoon saaden kysymyksiin vastauksia. Luin aineistoa uudelleen ja täydensin vastauksia sekä mietin vastausten suhdetta yksilölliseen ja yleiseen käsitykseen asioista ja niiden merkityksiä muun muassa mitä on vanhemmuus yksilön määrittelemänä omana kokemuksena ja mitä se on teoreettisesti määriteltynä. Tarkoituksena ei ole

poistaa yksilöllisiä piirteitä ja yksilöllisyyttä kokonaan, vaan analyysissä pyritään käsitteellistämään ja narratiivisesti yleistämään esitettyä puhetta (Laine 2010, 42).

Raportin kirjoittamista ohjasi myös tietynlainen prosessinomaisuus. Teoriaosuuksia kirjoitin useita tutkimuksen aikana. Teoriaosuus muuttui ja muokautui tutkimuksen aikana ja tarkentui vielä analyysiä ja johtopäätöksiä tehdessä. Hirsjärvi ym. (2012, 232) pitävät tarkkaa selostusta tutkimuksesta ja tutkimuksen auki kirjoittamista yhtenä tärkeänä laadullisen tutkimuksen luotettavuus kriteerinä. Raportin kirjoittamisessa haasteellisimmaksi osuudeksi koin itse tutkimuksen kuvaamisen ja tulosten auki kirjoittamisen. Hankalaa oli kirjoittaa tarkasti auki kaikki tutkimuksen vaiheet sekä omien pohdintojen polut, joista tutkimuksen johtopäätökset syntyivät.

5 TUTKIMUSTULOSTEN YHTEENVETO JA POHDINTA

5.1 Tutkimuksen keskeiset tulokset

Avoimeen päiväkotiin tulo

Kysyttäessä mistä perheet olivat saaneet tiedon avoimen päiväkodin toiminnasta, esiin nousi yleisimpinä tiedon saanti kanavina avoimen päiväkodin henkilöstön pitämät informaatiotilaisuudet Mannerheimin Lastensuojeluliiton paikallisyhdistyksen perhekahvilassa ja muut avoimen päiväkodin ja perhekahviloiden käyttäjät sekä turku.fi internet sivut. Yksi vanhemmista oli saanut tiedon ilmaisjakelulehdessä olleesta mainoksen.

Tulo avoimeen päiväkotiin jännitti muutamia vastaajia, mutta yleisesti vastaanotto ensimmäisellä tulokerralla koettiin lämpimäksi. Henkilökunnan iloisuus ja heti tervehtimään tuleminen ja kiinnostuksen osoittaminen tulijaa kohtaan, koettiin hyvänä ja positiivisena asiana. Itse toiminnasta haastateltavilla ei ollut suurempia odotuksia, kunhan olisi jokin paikka, jossa voi olla ja missä lapsi voisi leikkiä toisten lasten kanssa. Toiminnan ajateltiin olevan pientä leikkiä ja ohjelmaa sekä yhdessä olemista. Positiivisena koettiin toiminnan moninaisuus ja ohjatun toiminnan paljous. Osa haastateltavista oli käynyt avoimessa päiväkodissa sen perustamisesta asti, kun toisilla käynti kertoja oli vain muutamia.

Vanhemmuuden kokeminen ja tukiverkostot

Haastateltavat määrittelivät vanhemmuuden olevan yleisesti lasten kasvattamista ja hoitamista, kokoaikaista läsnäoloa ja huolehtimista lapsen haluista ja tarpeista. Vanhempi on elämän taitojen ja käyttäytymisen opettaja, joka osallistuu lapsen arjen touhuihin ja leikkeihin. Vanhemmuus koetaan tosi sitovana ja vastuullisena tehtävänä, johon vaikuttavat monet eri asiat ja tekijät.

Haastateltavien omaan vanhemmuuteen ovat monipuolisesti vaikuttaneet omat kokemukset lapsuuden kodista ja omista vanhemmista, tunteet, ympäristö, ystävät, muut ihmiset sekä yhteiskunnan arvot ja tuki lapsiperheille, se miten yhteiskunta suhtautuu lapsiperheisiin arvojen, palvelujen ja tukien tarjoajana sekä tukiverkostojen mahdollistajana. Tärkeä vaikuttavuustekijä on ollut vertaisryhmät, muut saman ikäisten lasten vanhemmat, joilta saa kasvatuksellisia neuvoja ja ideoita omiin toimintatapoihin sekä emotionaalista tukea vaikeiden asioiden ja tilanteiden ratkaisemiseen ja jaksamiseen.

No se on. Vanhemmuus on lasten kasvattamista ja hoitamista ja mitäs muuta siinä on? No varmaan kaikki omat kokemukset, et minkälaiset omat vanhemmat on ja et sitten muut vanhemmat, ku näkee et miten muut toimii.

Keskusteltaessa vanhemmuuden antoisista ja vaikeista asioista antoisina asioina esiin nousivat ilo lapsen kehityksen seuraamisesta, siitä miten vanhempaa ilahduttaa lapsen taitojen karttuminen sekä se miten lapsi itse iloitsee ja innostuu uusista taidoistaan. Vaikeina asioina vanhemmuudessa koettiin kasvattaminen, oma väsyminen ja sairastaminen, oma tai lapsen, sekä yksinolo ja yksinäisyys. Kasvatuksessa askarrutti se miten toimia oikein muun muassa lapsen kiu-kun kanssa niin, ettei vahingoittaisi omalla toiminnallaan lasta. Väsymyksen ja sairastamisen koettiin vaikuttavan vanhempana jaksamiseen, siihen miten väsyneenä tai sairaana pystyy huolehtimaan arjesta, pitäen kaikki langat käsissään. Yksinolon koettiin vaikuttavan vanhemman jaksamiseen ja mielialaan sekä lisäävät eristyneisyyden ja yksinäisyyden tunnetta.

Vanhemmuuden vaikeina koetut asiat olivat myös tilanteita, joissa haastateltavat olivat valmiita hakemaan tukea vanhemmuuteensa. Tuen tarpeen laatu vaihteli konkreettisesta lasten hoitoavusta emotionaaliseen, ohjaavaan ja kannustavaan tuen tarpeeseen. Tukea vanhemmuuteensa ja lasten hoitoapua vastaajat hakivat yleensä lähiperheeltä ja suvulta sekä samanikäisten lasten vanhemmilta ja ystäviltä vertaistukena. Palvelujärjestelmästä tukea ja apua haetaan neuvolasta, koska siellä käydään säännöllisesti lasten ollessa pieniä. Muina paikkoina, joista tukea voisi hakea, mainittiin seurakunta ja sen perhetyö sekä Turun internet sivujen kautta löytyvät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelupaikat. Yllättävää oli, ettei avointa päiväkotia nimetty tukea antavaksi paikaksi. Arki-

sempiin ongelmiin tukea ja apua haetaan muun muassa facebook-ryhmistä sekä Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekerhoista ja –kahviloista, joissa haastateltavat kävivät myös aktiivisesti avoimen päiväkodin lisäksi.

Avoin päiväkotitoiminta vanhemmuuden tukijana

Kaikkien haastateltavien mielestä avoin päiväkotitoiminta tukee ehdottomasti heidän vanhempana oloa ja lasten kasvatusta. Toiminnasta saa vinkkejä mitä tehdä lapsen kanssa kotona esimerkiksi askartelut ja laulut sekä ammattilaisten ja muiden vanhempien toiminta ja käytös mallittaa omaa vanhempana olemista ja lapsen kasvattamista. Kokemusten jakaminen ja keskustelu muiden aikuisten niin henkilöstön kuin muiden vanhempien kanssa koettiin tärkeäksi tueksi ja jaksamisen avaimiksi vanhempana olemisessa.

Tääl näkee miten ammattilaiset tulee toimeen ja on lasten kanssa ja siit sit saa jaksamista siihen omaankin vanhemmuuteen, ku näkee tääl miten, muut aikuiset innostuu siit omast lapsesta ja sit ehkä ymmärtää et onhan se aika kiva tyyppi.

Avoimen päiväkodin toimintahetkistä muskari koettiin tärkeäksi ja lapsen ja vanhemman vuorovaikutusta tukevaksi toiminnaksi. Yleisesti avoimen päiväkodin toiminnan koettiin vaikuttaneen positiivisesti ja rauhoittavasti vanhemman ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen. Tärkeänä pidettiin sitä, että avoimessa päiväkodissa vanhempi voi keskittyä rauhassa lapsen kanssa olemiseen ja tekemiseen. Lisäksi kärsivällisyyden ja hyvän olon koettiin lisääntyneen vuorovaikutustilanteissa lapsen kanssa.

Mä oon just miettinyt tätä, koska lapsi haluis kotoon et mä koko aika olisin lattialla mukaan leikkimässä ja koska se ei nyt jostain syyst aina onnistu, ni sit mä aatelin, et tää on simmonen paikka et tääl mun on pakko olla siin. Se on ihan kiva. Tääl ei oo mitään muuta mitä mun pitäis tehdä, ni siks tänne on niin kiva tulla, ni sit mä voin vain olla lapsen kanssa leikkimäs siin.

Henkilökunnan merkitystä pidettiin tärkeänä ja heidät koettiin luotettavina. Heiltä sai neuvoja, tukea, apua ja tietoa erilaisista asioista muun muassa päivähoitopalveluista. Yhteistyötä henkilökunnan kanssa kuvattiin mukavaksi, sopivan rennoksi ja hyväksi. Avoin ja luottavainen ilmapiiri vuorovaikutustilanteissa

mahdollisesti vapaan puhumisen asiasta kuin asiasta sekä antoi haastateltaville mahdollisuuden olla oma itsensä.

Muiden samassa elämäntilanteessa olevien vanhempien kohtaaminen tuntui haastateltavien mielestä mukavalta ja kivalta. Keskustelukaverin löytäminen tuntui pääsääntöisesti helpolta, kun oli käynyt avoimessa päiväkodissa jo jonkin aikaa ja tunsi muita kävijöitä. Lyhyt käynti aika avoimessa päiväkodissa hidasti keskustelun aloittamista tai aloitteen tekemistä sekä osa haastateltavista oli keskittynyt enemmän lapsen kanssa olemiseen ja tekemiseen. Keskustelujen aiheet olivat laidasta laitaan, useimmiten keskusteltiin lapseen ja kasvatukseen liittyvistä asioista sekä vaihdettiin kokemuksia.

On tosi kiva, kiva tavata muita ja tota, jos ei olis tämmöisiä toimintoja ni en kyllä missään tuolla vaunulenkillä ois menny juttelee ihmisten kanssa, et silt kannalt on kyl tärkeä et on tämmöisii paikkoi miss tavata muita.

Avoimen päiväkodin merkitys perheen hyvinvoinnille

Avoimen päiväkodin toiminnan koettiin tuoneen säännöllisyyttä perheen arkeen. Toimintaan osallistuminen oli strukturoinut osallistujien päivärutiineja sekä antanut vinkkejä ja toimintaideoita lapsen kanssa toimimiseen kotona. Virikkeellisen toiminnan koettiin myös vaikuttaneen lapsen vireystasoon, jolloin esimerkiksi päiväunien laatu ja pituus olivat kasvaneet. Tämä taas mahdollisti esimerkiksi vanhemman kotitöiden tekemisen keskeytyksettä tai oman levon ja lisäsi näin vanhemman jaksamista. Toiminnan koettiin vaikuttaneen perheen yleiseen ilmapiiriin omana jaksamisena ja kätttyisyyden vähenemisenä, kun oli tavannut muita aikuisia päivän aikana eikä vain ollut viettänyt päivää kotona yksin lapsen kanssa.

No kyll mää oon huomannu, et sit jos mää oon päivällä ollut täällä tai jossain muussa harrastuksessa ni illankin jaksaa paremmin. Et jos mä oon koko päivän lapsen kanssa kahdestaan kotona ni sit on jo aika kätttynen, ku mies tulee kotiin. Sit ei enää jaksaa olla lapsen kanssa samal taval. Et kyl se tohon jaksamiseen ja yleiseen perheen ilmapiiriin vaikuttaa. Vaikuttaa kyl tosi paljon.

Toiminnan vaikutus omaan vanhemmuuteen koettiin kiistattomana. Ilman avointa päiväkotia osa haastateltavista ei jaksaisi olla lapsen kanssa niin kauan koto-

na vaan harkitsisi töihin palaamista ja lapsen viemistä päiväkotiin. Virikkeiden ja ideoiden saanti omaan toimintaan vanhempana sekä vertaistuki, auttoivat jaksamaan lapsen kasvattamisessa ja vanhempana olemista. Toimintaan osallistuminen sekä emotionaalinen tuki sai osan haastateltavista tuntemaan itsensä paremmaksi vanhemmaksi.

Lapselle toiminnan merkitys korostui uusina leikkikavereina ja mahdollisuutena harjoitella sosiaalisia taitoja ja ryhmässä toimimista. Lisäksi vanhemmat kokivat lapsen viihtyvän avoimessa päiväkodissa ja sen toimintojen parissa, josta he saivat uusia iloisia kokemuksia ja mahdollisuuden oppia uusia asioita. Lapsen viihtyminen avoimessa päiväkodissa koettiin näkyvän lapsen iloisuutena ja hyvän tuulusuutena sekä arjen parempana sujumisena.

No virikkeiden saanti tiätty. Lapsen on kivempi tulla tänne mun kans leikkimään, ku kotoon mul on paljon muutakin yleensä mieless, ku se leikkiminen. Siis tää on mun mielest just sen takia kivaa, koska jos tätä ei olis ni mä olisin halunnut lapsen päiväkotiin, et löytää niinku kavereit ja tekemist. Ja nyt on kivaa ni koska ku mäkin saan olla täsä. Ni mun ei tarvi potee huonoo omaatuntoo, et mä oon kotoon ja lapset päiväkodissa.

Kehittämis ehdotukset avoimen päiväkodin toiminnalle tulevaisuudessa

Haastateltavilla ei ollut suurempia kehittämis ehdotuksia toiminnalle vaan nykyiseen toimintaan oltiin tyytyväisiä. Toivottiin ettei toiminnasta ainakaan poistettaisi mitään ja jos mahdollista ulkona tapahtuvaa toimintaa voisi lisätä säiden salliessa muun muassa metsäretkiä tai jalkapallon pelaamista. Avoimen päiväkodin aukioloaika ei vastannut kaikkien vastaajien tarpeita, mutta sitä ei koettu toimintaan osallistumisen esteeksi. Lisäksi avoimen päiväkodin kiinnioloista toivottiin ilmoitusta esimerkiksi nettisivuille, jos se vaan on mahdollista.

5.2 Yhteenveto

Tutkimus tulosten perusteella voidaan todeta, että avoin päiväkotitoiminta tukee vanhemmuutta ja lasten kasvatusta sekä perheen hyvinvointia. Toiminta lisää vanhempien jaksamista ja tukee vuorovaikutusta lapsen ja vanhemman välillä

henkilökunnan vuorovaikutusmallien ja toimintatapojen sekä keskustelujen ja vertaistuen avulla. Henkilökunnan ammatillisuus ja hyvät vuorovaikutustaidot näkyvät yhteistyötilanteissa sekä avoimena ja luottamuksellisena ilmapiirinä. Toiminnan tunnettavuutta tulisi parantaa avointen varhaiskasvatuspalvelujen käsitteiden määrittelyllä valtakunnallisesti ja paikallisesti sekä avoimella tiedottamisella palveluista.

Tutkimuksen mukaan tullakseen tunnetuksi varhaiskasvatuksen toimintamuodoksi, avointen varhaiskasvatuspalvelujen määrittelemineksi olisi tarpeellista valtakunnallisella tasolla sekä niiden aktiivinen mainostaminen ja esille tuonti toisi enemmän käyttäjiä palveluiden pariin. Kuten Alila ja Portell (2008, 65- 69) ovat tutkimuksessaan todenneet avointen varhaiskasvatuspalvelujen määrittelemineksi valtakunnallisesti ja erottaminen muista lapsi- ja perhepalveluista nostaisivat niiden fokusta, profiilia, asemaa ja laatua. Samalla niiden sisällöllinen orientoituminen kohdistuisi paremmin varhaiskasvatukseen. Henkilöstön ammatillisuudella sekä vuorovaikutustaidoilla oli positiivinen merkitys palvelujen käyttäjien kokemuksiin ja ilmapiiriin.

Tutkimuksessa vanhemmat määrittelivät vanhemmuuden olevan kokoaikaista läsnäoloa, lapsen kasvattamista ja opettamista sekä arjen touhuihin ja leikkeihin osallistumista. Vanhemmuuden erilaiset roolit nousivat esiin myös haastateltavien vastuksissa. Niissä korostui niin sanotut tekoroolit, jotka kuvaavat vanhemman varsinaista toimintaa suhteessa lapseen ja jotka ovat lapselle ehkä kaikkein merkityksellisimpiä. Sillä juuri vanhemman tekojen kautta toteutuu se, mitä lapsi saa vanhemmaltaan. (Ylitalo 2011, 12.)

Vanhemmuus koettiin sitovana ja vastuullisena tehtävänä ja siihen vaikuttaa monet asiat ja tekijät muun muassa lapsuus ja omat vanhemmat, kokemukset, tunteet ja ympäristö. Määriteltäessä vanhemmuutta tulee huomioida yksilön kokemusmaailma sekä yhteiskunnan ja kulttuurin luomat kuvat vanhemmuudesta. Sosiaalisten odotusten painoarvo on myös merkittävä vanhemmuuden määrittelemisessä sekä kokemisessa. (Sevón & Huttunen 2002, 72.) Tutkimuksessa esille tulleet seikat tukevat Kankkosen ja Suutarlan (2006, 5) käsitystä vanhemmuuden rakentumisesta lapsuuden kotikasvatuksen ja sisäistettyjen mallien

pohjalle, jotka ovat kuitenkin muutettavissa tietoisien toiminnan kautta. Vanhemmuutta kuvataankin kokoajan eläväksi ja muuttuvaksi kasvuprosessiksi (Schmitt 2003).

Esille nousseet huolenaiheet ja tuen tarpeet ovat samoja, joita Halme ja Perälä (2014, 224- 225) tuovat esiin Lapsiperhe 2014 tutkimuksessa muun muassa sairastaminen, yksinäisyys ja lapsen kasvatukseen liittyvät asiat. Tuen tarve vaihtelee huolen aiheen, perheen voimavarojen ja olemassa olevien tukiverkostojen mukaan. Kartoittaessani tietämystä palvelujärjestelmän tukipaikoista esille nousi vain neuvola. Tulosta saattaa selittää se, että kaikki vastaajat olivat kyseisen palvelun piirissä eivätkä olleet käyttäneet vielä muita palveluja. Tutkimukseni tulosten perusteella voin yhtyä Halmeen ja Perälän (2014, 224- 225) johtopäätökseen siitä, että vanhempien tietoisuutta ja ohjautuvuutta tukipalvelujen pariin tulisi lisätä. Peruspalvelujen piiriin tulisi lisätä systemaattisesti varhaisen tuen järjestelmiä sekä mahdollisuuksia. Varhaisella puuttumisella lisätään perheen selviytymistä ja ehkäistään ongelmien kasaantumista.

Kaikki vanhemmat kokivat avoimen päiväkodin tukevan vanhemmuuttaan. Sieltä sai toiminta ideoita ja malleja omaan vanhemmuuteensa sekä toisten vanhempien kanssa jaetut kokemukset tarjosivat emotionaalista tukea ja jaksamista vanhemmuuteen. Lisäksi sen koettiin vaikuttaneen positiivisesti lapsen ja vanhemman väliseen vuorovaikutukseen. Avoin päiväkotitoiminta perustuu lapsen ja vanhemman yhdessä toimimiselle ja sen tukemiselle, joka edistää varhaisen vuorovaikutuksen kehittymistä ja vahvistaa vanhemman ja lapsen kiintymistä toisiinsa. Ajatuksena on myös tarjota lapsille ja aikuisille vertaistukea ohjatun ja vapaan toiminnan ohessa, sillä usein parasta tukea vanhemmuuteen saa samassa elämäntilanteessa olevilta perheiltä. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2015b.)

Henkilökunnan merkitys koettiin tärkeänä avoimen ilmapiirin synnyssä. Heiltä sai tukea ja neuvoja kysyttäessä sekä yhteistyötilanteet koettiin luottamuksellisina. Muiden vanhempien kohtaaminen koettiin mukavana ja keskustelun aloittaminen oli pääasiallisesti helppoa. Keskustelu halukkuuteen saattoi vaikuttaa se, ettei tuntenut muita vanhempia vielä. Vanhemmat keskustelivat keskenään

lähes mistä vaan. Parhaiten vertaisryhmä toimii, kun ilmapiiri on avoin ja turvallinen sekä jäsenet luottavat toisiinsa uskaltamalla olla aitoja, jakaen vanhemmuuden vaikeitakin kokemuksia (Kankkonen & Suutarla 2006, 65).

Toiminnan koettiin vaikuttaneen perheen yleiseen ilmapiiriin omana jaksamisena, kun oli tavannut muita aikuisia päivän aikana. Toimintaan osallistuminen sekä emotionaalinen tuki sai osan haastateltavista tuntemaan itsensä paremmaksi vanhemmaksi. Vanhempien tarpeisiin kannattaa vastata, koska vanhempien oma hyvinvointi ja tietoisuus heijastuvat ja vaikuttavat perheeseen kokonaisuutena myönteisesti (Kankkonen & Suutarla 2006, 4). Lapselle toiminnan merkitys korostui uusina leikkikavereina ja mahdollisuutena oppia uusia taitoja. Lapsen viihtyminen avoimessa päiväkodissa koettiin näkyvän lapsen iloisuutena ja hyvän tuulisuutena sekä arjen parempana sujumisena. Perheen hyvinvointiin vaikuttaa sen kaikkien jäsenten tarpeet ja hyvinvointi (Vilén ym. 2010, 12).

5.3 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen uskottavuuden ja luotettavuuden varmistaa parhaiten hyvien tieteellisten menettelytapojen noudattaminen, joka mahdollistaa eettisesti vahvan tutkimuksen teon. Käytäntöjen vaaliminen on viimekädessä tutkijan vastuulla. (Kuula 2006, 32- 34.) Tehdessäni tutkimusta noudatin sen kaikissa vaiheissa hyvää tieteellistä käytäntöä sekä pohdin tutkimuseettisiä kysymyksiä ihmistutkimuksen näkökulmasta. Ihmistieteissä ei voi tehdä mitään sellaista, joka esineellistää tai ohentaa tutkimuskohdetta, kadottaen merkitysten kokonaisuuden (Varto 1992, 14).

Hain tutkimukselleni kirjallisen tutkimusluvan lisätäkseen tutkimuksen luotettavuutta. Suullisen tutkimusluvan saatuaani kerroin tutkimuksesta avoimen päiväkodin vanhemmille ja esitin haastattelupyynnön tutkimustiedotteen muodossa. Tutkimustiedotteessa kerroin tutkimuksen tarkoituksen ja toteuttamistavan sekä painotin tutkimuksen osallistumisen vapaaehtoisuutta kunnioittaen heidän itsemääräämisoikeuttaan (Kuula 2006, 61).

Pyysin lupaa haastattelujen nauhoittamiseen haastattelujen alussa. Samalla kerroin aineiston käytöstä tutkimuksen aikana ja hävittämisestä tutkimuksen jälkeen. Haastattelut pohjautuivat luottamukseen ja kerroin tietojen olevan vain minun käytössä. Haastattelut tehtiin nimettöminä, jotta niitä ei voi kohdentaa tiettyyn henkilöön. Näin pyrin suojaamaan ja kunnioittamaan henkilöiden yksityisyyttä. (Kuula 2006,64.)

Haastattelutilanteet pyrin tekemään vuorovaikutukseltaan kannustaviksi ja hyväksyviksi. Hyväksyin vastaukset sellaisenaan ja esitin lisäkysymyksiä vain tarvittaessa ohjaamatta kuitenkaan vastausten suuntaa. Näin pyrin varmistamaan tutkijana puolueettomuuteni ja ymmärtämään tiedonantajia itsenään, muuttamatta heidän tulkintaansa tutkittavasta ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi 2009,136).

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kannalta on tärkeää miten tutkija pystyy raportoimaan tutkimuksensa toteutuksen. Raportoinnin tarkkuus koskee tutkimuksen kaikkia vaiheita. (Hirsjärvi ym. 2012, 232.) Raportoidessani tutkimustani pyrin kertomaan mahdollisimman tarkasti sen kaikki eri toteuttamisvaiheet, jotta lukija pystyisi seuraamaan tutkimustulosten syntymiseen oleellisesti vaikuttaneet tekijät ja vaiheet. Raportoinnissa tuon esiin myös eettisiä näkökulmia. Lisäksi tulosten yhteenvedossa otin huomioon aikaisempia tutkimustuloksia, joihin viittasin omien tulosten ohessa. Hyvään tieteelliseen käytäntöön Hirsjärven ym. (2012, 24) mukaan kuuluu ottaa huomioon muiden tutkijoiden aikaisemmat tutkimukset.

5.4 Pohdinta

Yhteiskunnan muuttuminen heijastuu myös varhaiskasvatukseen lisääntyneenä toimintamuotojen ja työtapojen kehittämisenä ja kokeiluina. Uuden toimintamuodon tai toimintatavan käyttöönottoaminen herättää kysymyksiä ja kyseenalaistaa vanhoja käytäntöjä ja tehtäväkuvia. Varhaiskasvatuksen toimintaympäristö elää vahvassa murroksessa. Kunnallisen päivähoidon rinnalle on nousut voimakkaana yksityisten tarjoamat päivähoitopalvelut sekä avoimen var-

haiskasvatuksen tarjonta on monipuolistunut. Perinteisen lapsiryhmä työskentele-
lyn rinnalle on tullut lapsi- vanhempiryhmien ohjaaminen.

Samanaikaisesti keskusteluun on noussut uuden varhaiskasvatuslain valmistelujen myötä ammattihenkilöstön kelpoisuusvaatimukset. Kiivasta keskustelua on käyty pedagogisen koulutuksen saaneiden lastentarhanopettajien ja sosiaalipedagogisen näkökulman ja työtteen omaavien sosionomien (AMK) paikasta varhaiskasvatuksen työkentällä lastentarhanopettajan työssä. Lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnista huolehtiminen on yhteiskunnan tehtävä. Yhdistäessään näiden kahden koulutuksen saaneiden ammattihenkilöiden vahvan osaamisen, varhaiskasvatus pystyy vastaamaan muuttuvan yhteiskunnan tarpeisiin, tarjoten parhaan mahdollisen tuen lasten kasvulle ja kehitykselle sekä perheiden tukemiselle heidän kasvatustehtävässään.

Sosionomin (AMK) näkökulmasta tämä muuttuva toimintaympäristö tarjoaa mahdollisuuden hyödyntää koulutuksen antaman laajan osaamisen. Sosionomille syntyvä vahva reflektiivinen ja tutkiva työote mahdollistaa työn ja oman toiminnan jatkuvan arvioinnin ja kehittämisen. Asiakastyön osaaminen vuorovaikutuksellisissa yhteistyötilanteissa ja palvelujärjestelmätuntemus auttavat asiakkaiden ohjaamisessa, tukemisessa ja neuvonnassa. Sosiaalipedagoginen näkemys ja työote antaa valmiudet toteuttaa yhteisöllistä työtä kulttuurillisista lähtökohdista vaihtelevissa toimintaympäristöissä, vahvistaen asiakkaiden osallisuutta.

Uuden toimintamuodon aloittaminen työyhteisössä tarvitsee innostusta ja muutosvalmiutta. Kehittääkseen toimintaa on sitä arvioita työyhteisön, työntekijöiden ja asiakkaiden palautteen perusteella. Työntekijöiden ja työyhteisön arviointimenetelmiä on kehitetty varhaiskasvatuksessa järjestelmällisesti, niin myös asiakkaiden palautteenanto mahdollisuuksia, mutta usein asiakkaiden kokemukset jäävät palautekyselyjen varaan. Siksi on tärkeää tutkia myös asiakkaiden kokemuksia muilla tavoin. Nämä seikat ja velvollisuus osallistaa asiakkaita varhaiskasvatuspalvelujen suunnittelussa ja toteutuksessa mahdollistivat ajankoh-
taisen ja työelämälähtöisen tutkimuksen, jossa asiakkaan näkökulma tuli esiin. Tutkimustulokset sekä niiden peilaaminen muihin tutkimustuloksiin aiheen ym-

pärillä, vahvistivat ajatustani avoimen päiväkotitoiminnan tarpeellisuudesta ja kyvystä vastata tämän päivän lapsiperheiden tarpeisiin. Toivon tutkimuksen tulosten auttavan toiminnan kehittämisessä asiakaslähtöiseksi sekä herättävän keskustelua henkilökunnan koulutustarpeista vastatakseen muuttuvan toimintaympäristön tarpeisiin.

Arvioidessani tutkimusprosessia ja tutkimuksessa saamiani tuloksia voin olla tyytyväinen. Tutkimuksen tekeminen oli ammatillisesti kasvattava kokemus. Haastattelujen tekeminen ja aineiston analysoiminen oli ajoittain raskasta, johon olisin kaivannut tutkijaparia yhteiseen pohdintaan. Monen roolin yhdistäminen tutkijana, syvensi näkemystäni ja auttoi ymmärtämään haastateltavien kokemusten moninaiset merkitykset. Samalla jouduin pohtimaan eettisiä asioita monesta eri näkökulmasta tutkijan, tutkittavan, työyhteisön, asiakkaan ja oman ammattieettisen kasvun pohjalta. Tutkimuksen tekeminen vahvisti omaa ammatillisuuttani ja antoi työkaluja tulevaan työhöni varhaiskasvatuksen parissa.

Tutkimuksen tekeminen antoi mahdollisuuden teoriassa opittujen asioiden vieniin käytännöntyöhön. Haastattelujen tekeminen vahvisti vuorovaikutustaitoja asiakastilanteissa sekä vahvisti omaa ammatillista rajaani suhteessa asiakkaisiin. Aineiston analysoiminen ja merkitysten esiin tuominen muistutti minua ammattilaisena asioiden moninaisuudesta. Asioilla on niin monta puolta ja merkitystä, kun on kertojiaakin. Työn kehittämiseen tutkimus toi varmuutta. Erilaisiin teoreettisiin viitekehyksiin ja tutkimustuloksiin sijoitettu oma tutkimustieto varmisti omia käsityksiä ja näkemyksiä varhaiskasvatuksen mahdollisuuksista vaikuttaa ja tukea vanhempia kasvatustehtävässä ja vanhemmuudessa. Omaan lastentarhanopettajuuteeni tutkimuksen tulokset vaikuttivat vahvistaen näkemystäni vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön merkityksestä, lapsi ei kasva tyhjiössä vaan hänen kasvuunsa ja kehitykseensä vaikuttaa ympäristö sen kaikkine elementteineen.

Työn kehittämisen kannalta tutkimusta olisi mielenkiintoista jatkaa varhaiskasvatuksen henkilöstön parissa, tuoden esiin heidän näkemyksensä avoimen päiväkodin tavoitteista, henkilöstön työnkuvista ja mahdollisuuksista tukea vanhemmuutta ja lapsiperheen hyvinvointia.

LÄHTEET

Alila, K. & Portell, T. 2008. Leikkitoiminnasta avoimeen varhaiskasvatukseen. Avointen varhaiskasvatuspalvelujen nykytila ja kehittämistarpeet 2007. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 18.3.2015 http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=DLFE-7740.pdf

Brendtro, L. 2006. The Vision of Urie Bronfenbrenner: Adults who are crazy about kids. *Reclaiming Children & Youth*. Vol. 15, No 3, 162- 166.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1999. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 3., painos. Tampere: Vastapaino.

Heinämäki, L. 2006. Varhaista tukea lapselle - työvälteenä kehittämisvalikko. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus oppaita 62. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2012. Tutki ja kirjoita. 15.-17., painos. Helsinki: Tammi.

Hughes, D. 2011. Kiintymyskeskeinen vanhemmuus. Toimivuutta kasvatukseen. Ritanen Liisa. Tampere: PT- Kustannus.

Hujala, E.; Puroila, A-M.; Parrila- Haapakoski, S. & Nivala, V. 1998. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Rovaniemi: Varhaiskasvatus 90 Oy.

Häkki, A.; Kuokkanen, H. & Virolainen, A. (toim.) 2014. Lapsen parhaaksi lähihoitaja varhaiskasvattajana.3., uudistettu painos. Helsinki: Edita.

Kankkonen, M. & Suutarla, A. 2006. Vanhemman työkirja. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Viitattu 4.1.2015 http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/c68a4412a87f42fa69e3df259a76612f/1420358986/application/pdf/11231118/JKK_VanhemmanTK.pdf

Kariluoma, V. 2013. Avointen varhaiskasvatuspalveluiden tilannekatsaus 2013. Viitattu 22.3..2015 <http://www05.turku.fi/ah/kasosvpj/2013/0529004x/Images/1240325.pdf>

Karling, M.; Ojanen, T.; Sivén, T.; Vihunen, R. & Vilén M. 2009. Lapsen aika. 12., uudistettu painos. Helsinki: WSOY.

Kivijärvi, S.; Rönkä, A. & Hyväluoma, J. 2009. Vanhemmuus arjessa: neuvottelua, hässäköitä ja hassuttelua. Teoksessa Rönkä, A.; Malinen, K & Lämsä, T. (toim.) 2009. Perhe-elämän paletti vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS- kustannus, 47- 68.

Kiviniemi, K. 2010. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. 3., uudistettu painos. Jyväskylä: PS- kustannus, 70- 85.

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere : Vastapaino.

Laine, T. 2010. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. 3., uudistettu painos. Jyväskylä: PS- kustannus, 28- 45.

Laki lasten päivähoitosta 19.1.1973/36.

Lammi- Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.) 2014. Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2011. Näin syntyy hyviä vanhempia. Viitattu 3.1.2015 <https://mll-fi.directo.fi/@Bin/13700870/N%C3%A4in%20syntyy%20hyvi%C3%A4%20vanhempia%2031%2003.pdf>

Puroila, A. & Karila, K. 2001. Bronfenbrennerin ekologinen teoria. Teoksessa Karila, K.; Kinos, J. & Virtanen, J.(toim.) Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Jyväskylä: PS- kustannus, 204-226.

Reenkola, E. 2012. Äidin valta ja voima. Helsinki: Minerva.

Rönkä, A. & Kinnunen, U. 2002. Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS- kustannus.

Rönkä, A.; Malinen, K & Lämsä, T. 2009. Pikkulapsiperheiden arjen paletti. Teoksessa Rönkä, A.; Malinen, K & Lämsä, T. (toim.) 2009. Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS- kustannus, 11- 19.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV- Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 2.11.2014 <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>

Salmi, M. & Lammi- Taskula, J. 2014a. Lapsiperheiden vanhemmat työelämässä. Teoksessa Lammi- Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.) 2014. Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 26- 36.

Salmi, M. & Lammi- Taskula, J. 2014b. Työn ja perheen yhteensovittaminen hyvinvoinnin tekijänä. Teoksessa Lammi- Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.) 2014. Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 38- 51.

Schmitt, F. 2003. Riittävän hyvä vanhemmuus. Turvapoiju. Viitattu 3.1.2015 <http://www.turvapoiju.fi/riittavan-hyva-vanhemmuus/>

Sevón, E & Huttunen, J. 2002. Odottavan äidin vastuu. Teoksessa Rönkä, A. & Kinnunen, U. (toim.) 2002. Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS- kustannus.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2002. Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2002: 9. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 25.3.2015 www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/113591/kasvatus.pdf?sequence=1

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Oppaita 56. 2., painos. Helsinki: Stakes. Viitattu 25.3.2015 <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>

Tahkokallio, K. 2001. Kotipesän lämpöä etsimässä kirja vanhemmuudesta, rakkaudesta ja rajoista. 2., painos. Helsinki: WSOY.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2015a. Viitattu 18.3.2015 <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/varhaiskasvatuspalvelut>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2015b. Viitattu 18.3.2015 <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/ehkaiseva-lastensuojelu/esimerkkeja-ehkaisevan-lastensuojelun-toimintamuodoista/avoimet-varhaiskasvatuspalvelut>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Turku 2015a. Viitattu 12.3.2015 turku.fi > Kasvatus ja opetus > vuosikertomus 2013(pdf)

Turku 2015b Viitattu 13.3.2015 <http://www.turku.fi/Public/default.aspx?nodeid=9383&culture=fi-FI&contentlan=1>

Turku 2015c. Viitattu 13.3.2015 <http://www.turku.fi/Public/default.aspx?contentid=345170>

Turku 2015 d. Viitattu 13.3.2015 turku.fi > Kasvatus ja opetus> Lasten päivähoito, esiopetus ja leikkitoiminta > lasten päivähoito > Turun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma.

Varto, J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Helsinki: Kirjayhtymä.

Vilén, M.; Hansen, M.; Janhunen, T.; Kytöpuu, K.; Salo, S.; Seppänen, P; Seppänen, S. & Tapio, N. 2010. Perhe ja perhetyö. Teoksessa Vilén, M.; Seppänen, P.; Tapio, N. & Toivanen, R. (toim.) Kohtaamisia lapsiperheissä menetelmiä perhetyöhön. 1., painos. Helsinki: Kirjapaja.

Ylitalo, P. (toim.) 2011. Roolikartta vanhemmuuden, parisuhteen ja itsenäistymisen tueksi. 1., painos. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Åhlberg, M. 2015. Käsitekartat tutkimusmenetelmänä. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. Ikkunoi- ta tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4., uudistettu painos. Jyväskylä: PS- kustannus.

Turun kaupunki	§	Päätöspöytäkirja	1
Sivistystoimiala, eteläinen varhaiskasvatusalue			
Aluepäällikkö	4	17.04.2015	

4336-2015 (421)

Tutkimusluvan myöntäminen - Rissanen-Kyntäjä Nina

Sihteeri Anne Grönroos 20.4.2015:

Sosionomiopiskelija Nina Rissanen-Kyntäjä Turun AMK:sta anoo kirjeellään 6.1.2015 tutkimuslupaa opinnäytetyön suorittamiseen aiheesta "Avoin päiväkoti vanhemmuuden tukijana". Rissanen-Kyntäjän tarkoituksena on tutkia miten avoimen päiväkodin toiminta tukee vanhemmuutta ja perheen hyvinvointia vanhempien näkökulmasta. Samalla tutkimus tuottaa tietoa käyttäjien kehittämistavoitteista toiminnan suhteen.

Tarkoituksena on haastatella avoimen päiväkodin käyttäjiä avoimen päiväkodin aukioloaikoina. Rissanen-Kyntäjä suorittaa haastattelut itse ja haastattelut nauhoitetaan. Haastattelujen ajankohdat tullaan sopimaan niin, etteivät ne häiritse toimintaa. Kohderyhmäksi hän on valinnut Haritun avoimen päiväkodin käyttäjät.

Ennen haastatteluja Rissanen-Kyntäjä jakaa avoimen päiväkodin käyttäjille tutkimustiedotteen, jossa kerrotaan tutkimuksen tarkoituksesta. Haastateltaville tullaan vielä ennen haastattelua jakamaan haastattelun teemat.

Päätös

Päätin myöntää luvan haastatella Haritun avoimen päiväkodin käyttäjiä päiväkodin aukioloaikoina haastateltavien siihen suostuessa. Edellytän tutkimuksen valmistuttua materiaalin toimittamista myös Turun kaupungin varhaiskasvatukselle.

Vjirpi Kariluoma
Aluepäällikkö
360502

Jakelu

ao Rissanen-Kyntäjä Nina
tied Rantanen Maija-Liisa
tied Stenros Sami
tied Yrttiaho Kirsti

Tutkimustiedote

Arvoisat avoimen päiväkodin kävijät

Olen sosionomi aikuisopiskelija Nina Rissanen- Kyntäjä Turun ammattikorkea-koulun sosiaalian koulutusohjelmasta. Suuntaudun opinnoissani lapsi-, nuoriso- ja perhetyöhön, jonka työelämäharjoittelujakson suoritan Turun kaupungin Haritun avoimessa päiväkodissa. Opintoihini liittyy opinnäytetyön tekeminen, jonka teen Turun kaupungin varhaiskasvatukselle. Opinnäytetyöni aihe on ”Avoin päiväkotit vanhemmuuden tukijana”. Tutkimuksen teen vanhempien näkökulmasta.

Tarkoituksena on kartoittaa vanhempien kokemuksia, tarpeita ja näkemyksiä avoimen päiväkodin toiminnasta ja sen vaikutuksista vanhemmuuteen ja perheen hyvinvointiin. Toivon, että tutkimuksestani on hyötyä lapsiperheille varhaiskasvatuksen palvelujen käyttäjinä sekä Turun kaupungille toiminnan kehittämiseksi.

Jotta saisin parhaan mahdollisen tiedon teiltä avoimen päiväkodin käyttäjä vanhemmilta, pyydän teitä osallistumaan haastatteluihin. Haastattelut ovat yksilö haastatteluja ja kestävät noin 30 minuuttia. Haastattelut nauhoitetaan. Nauhoitteet hävitetään tutkimuksen tekemisen ja loppuraportin kirjoittamisen jälkeen. Haastattelut tehdään nimettöminä eikä niissä käytetä tunnistetietoja. Haastattelut ovat luotamuksellisia ja minua sitoo vaitiolovelvollisuus. Tutkimusprosessiin on haettu tutkimuslupa Turun kaupungin varhaiskasvatuksen tuulosaluejohtajalta Maija-Liisa Rantaselta.

Talvisin terveisin

Nina Rissanen- Kyntäjä

Teemahaastattelun runko ja haastattelu kysymykset

Teemahaastattelu

Avoimeen päiväkotiin tulo

- Mistä saitte tiedon avoimen päiväkodin toiminnasta?
- Minkälaisena koitte tulon avoimeen päiväkotiin? Miten teidät otettiin vastaan, kun tulitte?
- Millaisia odotuksia teillä oli avoimesta päiväkodista?
- Kuinka kauan olette käyneet avoimessa päiväkodissa?

Vanhemmuuden kokeminen ja tukiverkostot

- Mitä vanhemmuus on? Mitä tekijät vaikuttavat vanhemmuuteen?
- Mitä asioita koet antoisina tai vaikeina asioina vanhempana olemisessa?
- Millaisissa tilanteissa koet tarvetta vanhemmuuden tukemiseen?
- Mistä olisit valmis hakemaan tukea, neuvoja, tietoa vanhemmuuteen? Mitä paikkoja tiedät, jotka tukevat mm. vanhemman jaksamista? (päiväkoti, neuvola, kane)
- Keneltä saatte tarvittaessa lasten hoitoapua ja neuvoja kasvatukseen liittyvissä asioissa?
- Käyttekö joissakin muissa perhetoiminta paikoissa avoimen päiväkodin lisäksi?

Avoin päiväkoti vanhemmuuden tukijana

- Tukeeko avoin päiväkoti mielestänne vanhempana olemista ja lasten kasvatus- ta? Miten?
- Miten avoin päiväkoti toiminta vaikuttaa teidän (vanhemman) ja lapsen väli- seen vuorovaikutukseen? Minkälaisena koet hetket lapsen kanssa? Mitkä ovat avoimen päiväkodin toimintahetkistä tärkeimpiä yhdessä olollenne?
- Mikä on henkilökunnan merkitys vanhemmuuden tukemisessa? Saako heiltä tarvittavaa tukea? Millaista?

- Minkälaiseksi koette yhteistyötilanteet/keskustelutilanteet henkilökunnan kanssa? Kehittämisehdotuksia?
- Miltä tuntuu tavata muita samassa elämäntilanteessa olevia vanhempia? Löytyykö helposti esimerkiksi keskustelukaveria? Minkälaisista asioista vanhemmat keskustelevat keskenään?

Avoimen päiväkodin merkitys perheen hyvinvointiin

- Minkälaisia muutoksia avoin päiväkotitoiminta on tuonut perheen arkeen/toimintaan? Onko jokin asia muuttunut? (Jaksamiseen, ystävyssuhteisiin, perheen yhdessäoloon, virikkeiden saantiin)
- Mikä on mielestäsi avoimen päiväkodin merkitys vanhemmuuteesi (äiti-nä/isänä)? Onko merkitystä?
- Mikä merkitys toiminnalla on lapsellesi?

Kehittämisehdotukset avoimen päiväkodin toiminnalle tulevaisuudessa

TUTKIMUKSEN AIKATAULU

